

Dnesek

ROČNÍK II.

V PRAZE 3. DUBNA 1947

CENA Kčs 3.50

Nekajicný článek

FERDINAND PEROUTKA

Heydrichova akce a věci další

ANTONÍN HORSKÝ

ÚRO: Zátkové

KAREL TARABA

Nikola Šuhaj dříve a nyní

JAROSLAV BITNAR

Lidové soudy

AMOS POKORNÝ

»Přijde ale čas, že se voják vrátí . . .«

KAVALE

PVV — Ještě k varnsdorfskému případu — Zastavte kola? — Hlas lidu — Úzký profil — NOÚZ — SČM — Boj o čtyři miliardy

VĚNUJETE-LI NYNÍ STROMŮM PĚČI . . .

budete bez obav o dobrou sklizeň ovoce • Škůdci ji nezníčí

PŘEDJARNÍ POSTŘIK *Favor*

OCHRANA ROSTLIN • PRAHA II, DLÁŽDĚNÁ 6

První poválečná antologie polské poesie

JAN PILAŘ:

POCHODNĚ

Jako v jiných ohrožených zemích, postavila se i v Polsku poesie do služeb národního odboje a proto její první výbor téžl thematicky z války, lásky k vlasti a z oddanosti k socialistickým a demokratickým ideálům. Citlivý Pilařův překlad zachycuje polské básnictví ve chvíli velkého dějinného převratu a tlumočí verše, psané a přednášené v zákopech a krytech.

Kniha má 112 stran a je doprovozena literárně historickou studií Karla Krejčího.

Brož. Kčs 40.—

Dodá každý knihkupec

FR. BOROVÝ

THE TIMES

WEEKLY EDITION

The Moscow Conference— Full, Accurate Reports

ON MARCH 10, the United Nations met in Moscow to open the new Conference which will decide the terms of the Peace Treaties with Germany and Austria. It may be the most momentous international occasion of the century. Intelligent men and women in every European country will demand the complete, objective and authoritative accounts brought to them by the staff of *The Times Weekly Edition*, which is again available after a two-week suspension due to the fuel crisis in England.

The Times' reporting of the Conference will once more reflect the sound judgement and vivid description made famous by its Foreign Correspondents, who have covered events in the world, and, since the end of the war, in Germany and Austria, with fairness and thoroughness.

The Times has sent to Moscow its Diplomatic Correspondent, whose special dispatches will supplement those of its regular Correspondents.

For seventy years, *The Times Weekly Edition* has maintained its tradition of completeness and integrity. All those who, to-day, want to gain real understanding of the implications of the Peace Treaties—both for this, and for succeeding generations—should take out their subscriptions now for *The Times Weekly Edition*.

Every Friday
8 cr. a copy

or

12 MONTHS - 380 CR.

6 MONTHS - 195 CR.

3 MONTHS - 100 CR.

DISTRIBUTORS: MELANTRICH, PRAGUE • ORBIS, PRAGUE • SVOBODA, PRAGUE
F. TOPIC, NÁRODNÍ TR. 9, PRAGUE 1, or your local newsagent

Nekajícny článěk

Rok tohoto časopisu — rok boje o právo kritiky. Nebylo pomluvy, která by za to na nás nebyla vymyšlena. Nebylo mláděte, aby nás nepoučovalo. A nebylo ničemy, aby nebyl přesvědčen, že kritika škodí státu. A přece již vlna rozumného posuzování, vlna svobodného uvažování jde tímto národem, a mnohé temné kouty jsou osvětlovány a dělá se v nich pořádek. Tento pochod už nezastaví ani — český spisovatel.

Jeden z českých spisovatelů napsal nedávno článěk „Dvoji metoda“ — narkotisující článěk. Kdyby jeho nálada se rozšířila v českém lidu, tedy to, co se již probudilo, by zase usnulo. Jsou dvě metody, jak praví pan spisovatel: pranýřovat zlé nebo nabádat k dobrému a chválit dobré. Vyslovuje se pro metodu druhou, a v týdně, kdy národem šlo rozhořčení nad odhaleními z České Kamenice, ihned se pouští do jakéhosi bodrého a drobného chvalozpěvu. Není pochyby, že musí být užíváno obou metod a že musí být i haněno i chváleno, tak, jako to činí rozumný člověk v soukromém životě: chválí, co zasluhuje chvály, a haní, co je odporné. Avšak pan spisovatel si uložil mystický závazek chválit nebo mlčet. Předpisuje svůj záhadný úsměv jako povinný. V České Kamenici byl otec donucen bičovat syna a syn byl donucen bičovat otce; dívka byla donucena jíst své výkaly. To v době, kdy jsme říkali, že začínáme nový, lepší život. Pan spisovatel je přesvědčen, že nemůže přispět k nápravě a k boji proti „Hitlerovi v nás“, jestliže se v lidech takovým obrazem probudí hnus k zlému a jestliže se ukáže, kam až může strhnout člověka nekontrolovaná moc. Pan spisovatel se staví stranou v tomto zápase o to, aby každá moc byla kontrolována a každé zlo potrestáno. A nazývá tento svůj postoj čínorodým humanismem. Odvrací oči a spěchá někam něco chválit. Poněvadž napsal svůj článěk v týdně odhalení českokamenických zvěrstev a zřejmě jako odpověď na odhalení, rovná se jeho článěk aktivní podpoře zla: zasluhuje za něj díkyvzdání všech Charousů a Dovarů, co jich je. Mezi jeho článkem a zamlžovacím manévrem není žádného rozdílu.

Němci jsou národ, dbalý hygieny. V německých koncentračních táborech, když vézeň dostal na kozlíku pětadvacet, dostal se lékař a desinfikoval rozšviháný zadek. Ani nás nenapadlo chválit hodného pana doktora. Tak také u nás: možná, že se našli milosrdní lidé, kteří ošetřili rány otce, zbičovaného synem, a rány syna, zbičovaného otcem; možná, že dobrá sousedka oťřela ústa dívky, která byla nucena jíst své výkaly. Ať pan spisovatel, který stále jen kývá hlavou jako porculánový Číňan, když vrazíte do pohovky, velebí tyto dobré lidi. Nás více zajímá člověk, který zavinil, že dobří lidé musejí zachraňovat, co se dá. Hodný člověk v jednom městě neomlouvá zlého člověka v městě druhém. Masaryk řekl: Kdyby hodní lidé nebyli lenoši, zlých by již nebylo. Kdyby všichni lidé byli jako citovaný pan spisovatel,

udusili bychom se již mezi zlými. Zlý klidně snese, jestliže od rána do večera velebíš dobré lidi; bude si dále dělat, co chce. Zlý se teprve tehdy zachvěje, když začneš rozbírat jeho činy.

Nedávno nám dopsal jeden lékař: zabýváte se negativními věcmi. Odpověděli jsme: vy také. Neboť, není-liž pravda, jestliže někdo přijde k lékaři se stížností, že ho bolí zub, zabývá se lékař výlučně tímto negativním zjevem; nepošle pacienta pryč s útěchou, že má dobré plíce a že mu správně fungují játra. Jestliže v Dobřichovicích, jak se podařilo odhalit panu spisovateli, jsou dobří lidé, kteří pomáhají svým bližním, co to vyvrací z událostí v České Kamenici? My chceme obojí: aby dobří pomáhali a zlí aby nemohli trýznit. Také novinář podobá se někdy lékaři: zabývá se hlavně negativním zjevem, uzná-li, že je to akutní choroba, která musí být rychle vyléčena. Pokud se v chování našich lidí objevují zbytky hitlerismu, pokládáme to za takovou akutní chorobu. Není naší hanbou, že opozici proti tomu mizernému, co mezi námi zbylo z války, musíme provozovat bez podpory spisovatelů: je to jejich hanbou. Jestliže k nám někdo přijde a stěžuje si, že byl zbit, máme ho utěšit poukazem na to, že jimi nebyli zbiti? A pláče-li žena, že její muž byl bez soudu zastřelen, zda jí pomůžeme, když řekneme podle pravdy: avšak většina Čechů nikoho nevinného nestřílí? Čeští spisovatelé jsou nyní znamenitě zorganizováni a skvěle bojují o své místo na slunci. Zdá se však, že při tom ztrácejí vnitřní velikost a nárok na vůdcovství. Dokud nebyli tak dobře organizováni, bojovali více pro slabé, ponížené a tyrané, pro vdovy, starce a sirotky, pro hodné proti zlým. Organizace se může vyvíjet jako pohroma, jestliže zúží duši spisovatelovu, jestliže stavovské uvědomění v něm postaví nad lidské zanícení. Nyní také čeští novináři budou výtečně zorganizováni, nyní také oni budou vystupovat jako nový stav... Stará slavná síla spisovatele a novináře byla v tom, že byl prostě rozehvěným člověkem.

Jestliže někdo je v rozpacích, obyčejně to na něm poznáte. „Mladá fronta“ poskytuje typický obraz nejistoty, když pojednává o kamenickém případě. Chce se jí mluvit a zároveň se jí zdá, že není radno mluvit. Nejdříve odsoudila kamenické události tak, jak se na pořádného člověka a na pořádný časopis sluší. Hned jsme se tomu podívali, že promluvila tak rázně. Od té chvíle sice stále ještě se cítí přitahována tím případem, potvrzuje všechna jeho fakta, ale zároveň je plna neurčitých výmluv a neurčitých obvinění. Nemýlíme-li se, taková jsou pravidla menuetu: dva kroky dopředu — úklona — dva kroky dozadu. „Mladá fronta“ tedy tančí menuet. Nikdo nepochopí, co tento časopis v této věci vlastně chce. To pochází z toho, že do věci lidsky jasné později se přimísily politické ohledy. V „Mladé frontě“ nejdříve promluvil člověk, nyní tam koktá straník. „Mladá fronta“ hledá poučení z kamenického případu. Ovšem že existuje poučení: Charous a jedenáct dalších vinní-

ků byli zatčeni teprve po veřejném odhalení kame-
nického případu, nikoliv dříve. Tedy poučení, které
„Mladá fronta“ hledá, je v tom, že vinníci by neobtě-
žování chodili na svobodu, kdyby veřejnost se ne-
zabývala jejich zločiny a kdyby novináři si počínali
tak, jak radí pan pisatel: kdyby jen velebili. Poučení,
zřejmé poučení je toto: nikoho by nenapadlo hnout
s chybami a křivdami, kdyby se na ně nepoukazovalo.

My věříme, že stačí chyby veřejně oznámit, aby
se zdvihlo hnutí k nápravě. Pan spisovatel nám vy-
týká pesimismus; jsme prý přesvědčeni, že lidé „jsou
z gruntu špatní“. Opak je pravda. Kritická činnost
je vůbec možná jen tehdy, má-li za sebou pozadí víry
v dobrotu člověka. Kdyby člověk byl zlý, marno by
bylo mu oznamovat chyby a přečiny: ani by se ne-
pohnul, žádná struna v jeho srdci by nebyla schopna
se rozezvučet výzvou k dobru. A všechna kritická
činnost by se podobala marnému volání do lůna pu-
stých skal. Kdyby kritik neměl optimistickou víru,
že hesla dobra, slušnosti a počestnosti dovedou vylá-
kat lidi z nečinnosti, že lidé jsou přirozeně ochotni
napravit špatnost, bylo by jeho zaměstnání bez dna,
bez účinnosti a beze smyslu. Naše kritika je založena
na optimistické víře v charakter českého národa.
Chybujeme-li něčím, tedy snad spíše naivní vírou, že
lidé touží vady napravovat, jakmile se o nich dozvědí.
Bez tohoto optimismu bychom se báli. Kde je opti-
mista, tam je zápas a hlučno. Skutečný pesimista,
poněvadž se v lidstvu cítí ztracen a bez opory, častěji
se vyskytuje v davu těch, kteří chválí, než mezi bo-
jovníky. Neexponuje se, poněvadž nevěří v existenci
sil, které mu pomohou. Tíše se sklání před vším ofi-
ciálním a sám rád přijme nějakou funkci, aby se
umrtvil. Až jednoho dne se přidáme do tohoto sboru,
pak, ale teprve pak vězte, že jsme se stali pesimisty.
Žádný jiný psychologický obraz se nejevil ani za
okupace: pesimisté chválili, optimisté bojovali.

Což tento boj o kritiku nebude nikdy skončen?
Což budou mobilisovány stále nové záminky a vý-
mluvy proti ní? Není dovoleno na této jedinou na-
stoupené cestě se dát odradit neporozuměním jedněch
a mlčením druhých. Kdo nemá demokratické buňky
v živém stavu, nedovede ovšem pocítit, že vybojová-
ním práva na kritiku byla odražena totalita a že bylo
získáno hlavní právo demokracie: kontrola. Ať se
pan spisovatel jakkoliv mylí svou chválou chvály:
není zkázonosnějšího živlu pod sluncem než nekon-
trollovaná moc; vždy otravuje duši nositele a vždy
obtěžuje a ničí jiné; vždy činí obzvláště nebezpečným
diletanta, kterému se podařilo obsadit důležité místo.

Ohlížejíce se zpět na rok své činnosti, pravíme,
že národ nám nemá co odpouštět.

Ferdinand Peroutka

poznámky

PVV

Skončil jarní veletrh a naskytá se příležitost ke srovnání
podzimním. Na první pohled byl patrný jeden rozdíl —
značně menší návštěva jak obecnstva pražského a našeho
vůbec, tak především cizinců. Na podzim bylo nesnadné vůbec
získat vstupenku, a projít expozicemi znamenalo sice vidět
poměrně málo vystavovaných věcí, ale zato se vydat v ne-
bezpečí ztráty knoflíků a rukávů; dnes jste vstupenku získali
kdykoliv a celkem bez tlačenice jste prošli výstavami. Proč

ten rozdíl, proč ten menší zájem? U nekupujícího obecnstva
je to celkem pochopitelné — »hlad« po několikaleté přestávce
byl nasycen před půl rokem; ale u zahraničních zájemců musí
být podstatnější důvody. Jaké?

Je stále zřejmější, že v myslích mnoha našich lidí pevně
zakotvily dvě bludné představy, živěné ostatně neobjektivním
zpravodajstvím a oficiálním optimismem, jež svého času na-
zval Dnesek velmi případně »optimismem destruktivním«,
totiž: 1. že na nás celý svět zírá s obdivem a úctou
před výsledky rekonstrukce, a 2. že svět čeká s otevře-
nou náručí na nás a naše výrobky. Bylo by to
velmi krásné, kdyby to bylo pravda. K první mylné před-
stavě je třeba podotknout, že svět se sice na nás dívá, ale
v jeho pohledu je více kritického vykávání, »jak to tam do-
padne«, než obdivu a úcty. My sice nepochybujeme, že na-
konec to dopadne dobře, ale musíme si také uvědomit, že
zadarmo nám do klína nespadne nic a že džína při svém
ohlavně kritickém postoji zhodnocuje nejen klady, ale i zá-
pory, a že jeden záporný výsledek bohužel udělá víc škody
než několik dobrých. A co se druhého omylu týče, o tom si
mohlo učinit představu mnoho lidí, kteří měli v nedávných
dnech příležitost k hovoru s cizinci.

Mohli se dozvědět mnoho věcí, a je nám líto, že mezi
nimi byly věci ne zrovna příjemné. Tak na př. první
sprocha — dovidáme se, že na veletrhu v Lipsku jsou vysoce
kvalitní skleněné výrobky o 30 procent levnější než v Praze
zboží, zdaleka nedosahující předválečné úrovně. To ovšem ne-
překvapí příliš toho, kdo nepodlehł třetí mylné představě, že
prý totiž Německo na dohlednou dobu není schopno účinné
konkurence. Mnozí naši lidé skutečně nedovedou pochopit
a cítí se přímo dotčeni představou, že by Němci a Italové
(poražené národy) vůbec mohli být schopni výroby a vývozu.
Zanecháme-li však na chvíli nezdravého optimismu a po-
díváme se na věci střízlivě, vidíme, že právě proto, že byli
poraženi a jejich životní úroveň silně poklesla, právě proto,
chtěli-li zabránit dalšímu poklesu, musejí vyrábět a vyvážet
za každou cenu — a zdůrazňujeme, že za každou cenu.
A je zcela zřejmé, že náš souseď tedy je a bude velmi nebez-
pečným konkurentem, a není vyloučena ani možnost vyslovené
dumping. Bylo by tedy zásadně chybné, odpočívat na
vavřínech a nestarat se, co se děje za hranicemi. Máme skvělé
možnosti, máme určitý náskok, ale přesto — pozor na Němce
a pozor na Italy! I o Italech se dovidáme, že vyrábějí a vy-
vázejí, a hlavně — lacino.

Další smutný zjev je ten, že se zřejmě stává našim ná-
rodním zvykem, neodpovídat nebo aspoň včas neodpovídat
na obchodní korespondenci, a skoro zásadně bez přesvědčivé
omluvy nebo i bez omluvy vůbec nedodržovat již tak po-
věstně dlouhé dodací lhůty. To lze sotva nazvat jinak než
neodpovědností.

To, bohužel, není ještě vše. Kromě nedodržovaných do-
dacích lhůt se dozvíte na př., že kupec z USA byl nucen
vrátit 2 vagony porcelánu a vagon bízuterie nevyhovující
kvalitě; že z Francie, Indie i odjinud bylo vadné bízuterie
vráceno asi za 20 milionů Kčs; že bylo objednáno 1200 bílých
frakových košil, ale dodáno jich pouze 20 a zbytek obyčejných
barevných, proužkovaných; několik lidí si stěžuje, že vzorek,
podle něhož objednávali, byl bezvadný, ale dodávka kvality
podřadné. Mluvíte se Švýcarem, který přijel koupit 100.000
nových, t. zv. »národních« kol — naše řízní kola bývala
přece známa svou kvalitou. Říká však, že je domů dovézt
nemůže, protože »das ist doch so eine Kolonial- oder Balkan-
ware!«

Je nutno znovu a znovu zdůrazňovat, že jedna nedodře-
ná lhůta napáše víc škod, než dokáže napravit deset dodře-
ných, že jednu zásilku špatné kvality nevyváží deset zásilek
výtečné jakosti, že jeden neodpovědný národní správce nebo
jedna nedbalá firma svým jednáním těžce poškodí desítky
odpovědných a snaživých; proto nestačí, když důvěru cizích
zákazníků nezklame převážná většina našich dodavatelů,
protože výsledek jejich snažení je znehodnocován několika, kteří
způsobují, že džína by mohla ztratit důvěru k našim vý-
robkům vůbec. Doufejme, že ještě není pozdě. Ale je nutno
stále mít na mysli, že závody o získání zahraničních trhů
vyhraje ten, kdo bude dodávat rychle, kvalitně a lev-
ně, a že se nedostaneme tam, kde se před námi uchyjí jiný.
Kdo dřív přijde, ten dřív mele, říká přísloví, a je možno do-
plnit, že pak mele sám a stále..

A nakonec ještě hlas ze Severu, s veletrhy nesouvisící.
Významná švédská osobnost řekla v rozhovoru asi toto:
»Mám Československo a Československy velice rád, ale právě
proto že vás mám rád, lituji, že jsem letos jel do Karlových

Varů. Byli byste udělali lépe, kdybyste byli letošek věnovali řádné přípravě a cizince pozvali až za rok.« Toto bylo řečeno na podzim 1946; a dnes, koncem března 1947, se dovidáme, že s přípravami na letní lázeňskou sezónu se ještě ani nezačalo. Chceme si snad odradit ještě další hosty a ještě více poškodit pověst svých světových lázní?

Věci, o nichž jsme psali, nebyly nijak povzbudivé. Ale bylo nutno na ně poukázat v zájmu našeho zahraničního obchodu i dobré pověsti našeho národa. Není zdaleka ještě vše straceno, a chceme doufat, že se napraví, co se napravit dá.

JKL

Ještě k varnsdorfskému případu

(Stenografické záznamy ze schůze osazenstva továrny Julia Beera ve Varnsdorfu 28. II. 1947.)

Mluví Vysypal Karel:

Soudruzi a soudružky! Jsem dítě marxistického učení. Před touto válkou byli jsme kolonií Anglie a Ameriky. Byl jsem u partýzánů, bojoval za osvobození republiky... Přišel Beer, takový parazit lidské společnosti, který chce skupovat dušičky. Ale jen prodejné holky na pařížských boulevardech se za halír nechají koupit, ale my se koupit nedáme. Nevěřte, že vám Anglie a Amerika něco dá. Anglie podepsala, že prodává ČSR, protože jí nestojí za to.

Beer za minulou republiku se hlásil k národnosti německé, ne židovské. Je hanba, že se našly podpisy těch 3—4 Slováků, kteří souhlasili, aby takový germanisátor dostal to, co my jsme si vydřeli svoji poctivou prací. Těm Slovákům se nedivíme, neboť se jim mazal med kolem huby, ale divíme se české inteligenci, která se má učit od dělníků. Na Slováků se musí s bičem, oni nejsou tak inteligentní, jsou jako malé děti, musejí se učit a má se to dělat tak, jak to dělám já v továrně, kde pracuji a kde je musím pohánět, aby věřili, že naše myšlenky a ideály jsou dobré.

Nedopustíme, aby taková fíflena úřednická (pozn.: tím myslel úřednický útvar sl. V. K.) a naškrobený panáček (pozn.: tím myslel pokladníka O. F.) z kanceláře sáhl dělníkovi na to, co si poctivě vydělá. Je hanba, když se jedná o věc národní, o věc dělníků, že tři strany uhnuly. Je to hanba, a musíme se ostře postavit hlavně proti straně sociálně demokratické. Byla svolána schůze plna ONV, na kterou byli pozváni zástupci ZNV, ministerstva vnitra a ministerstva průmyslu, kde byl znovu případ Beera projednáván a kde se usnesli, že jeho majetek má být znovu konfiskován. Je utrpení dívat se na ty, kteří se zdrželi hlasování. Jsou to upíři, uličníci, kteří vše prochlastají v barech, a my jim věříme. Před zástupci ministerstva vnitra jsem prohlásil, že takový zrádce a darebák s doktorským titulem, jako je Dr. K., který Beera zastupuje, kteří se dají podplatit, patří na nucené práce. Ptal jsem se doktorky Palečkové z Prahy, jak je možné, že může být takové svinstvo na ZNV, že rozhoduje proti lidu a dostávají za to desetitisíce. Doktorka ze ZNV řekla, že rozhodnutí ZNV je konečné. Řekl jsem jí: »To se pletete, konečná instance jsme my a konečné rozhodnutí řekneme my. Kdyby se komunisti zdrželi hlasování a zklamali, do 48 hodin nežije.«

Podepsali jste za mizerný groš, jste paraziti. Kdo podepsal listinu pro Beera, je nabílován od parazitů a otravován a přemlouván od Beera. S takovými idioty, kteří jsou s Beerem, uděláme krátký proces. Dostanou vraty přes prdel, a pak můžete jít, slečno, cestou právní (pozn.: to bylo na adresu úřednice, která tento zápis zachycovala).

Machytka Miloslav:

Soudruzi a soudružky! Byl jsem svědkem, že Beer ubytoval lidi ve stáji v 11 hodin v noci. Je možné, že je tady skupina lidí, kteří jdou s Beerem, ale i kdyby všichni dělníci do jednoho byli s ním, prohlašuji jménem ROH, že půjdeme přes ně a že se Beer do továrny nedostane.

Kdybych vysondoval půdu, že Beer tady dělá mezi dělníky zlo, půjde na Pankrác. Podle zákona, bude-li osoba zaměstnavatele působit neklid mezi dělnictvem, může mu být továrna odňata, může být potrestána a továrna zestátněna.

I v tom případě, kdyby ZNV znovu zrušil konfiskaci, půjde se do ulic a naše rozhodnutí bude konečné. Že ti lidé, kteří se ženou za Beerem, jsou zrádci, to jim prohlásím znovu do očí. Víme, jak se s takovými zrádci vypořádají. Někteří se dali strhnout na cestu ke zrádcovství přemlouvání. Ale ti jednou pochopí. Když se nenapraví, je jediná cesta: ven s nimi.

Neznámý řečník (jméno a adresu vyšetříme): Já mluvit mnoho neumím, ale dejte si pozor na židáky!

Zastavte kola?

Národní správce v pohraničí dostali nebo dostávají v posledních dnech měsíce března tento dopis od osidlovacího úřadu a fondu národní obnovy v Prahy:

Č. j. 1/A/577 ze 14. III. 47.

Věc: Odčerpání čistých výtěžků národních správ.

Z Vašeho čtvrtletního hlášení o hospodářském stavu, event. bilance za rok 1946 vysvítá, že podnik pracuje se ziskem a vykazuje likvidní peněžní prostředky a značné zvýšení zásob zboží a pohledávek.

Osidlovacímu úřadu a fondu národní obnovy v Praze přísluší ve smyslu dekrety presidenta republiky č. 108/45 Sb. z 25. X. 1945 a podle vládního nařízení č. 45 z 1. března 1946, § 4, odst. 1, bod 4 a-c, právo stanoviti způsob uložení čistých výtěžků národních správ konfiskovaného majetku.

Žádáme Vás proto o laskavé sdělení, jakou částku nad 50.000Kčs můžete osidlovacímu úřadu a fondu národní obnovy v Praze z Vašich vykázaných čistých výtěžků poukázati.

Vaši odpověď očekáváme do 8 dnů ode dne doručení tohoto dopisu.

Nedodržíte-li tuto lhůtu, rozhodne úřad bez Vašeho slyšení.

Za předsedu: Dr. Profous v. r.

Není nám jasno, jak si někdo představuje rozvoj pohraničí bez peněz. Znamená to, že boudy na Krkonoších, které po zimní sezóně mají po celou mrtvou sezónu z výtěžku žit a nakoupit zásoby pro letní sezónu, budou mocí docela klidně zavřít, poněvadž národní správce nesmí do podniku půjčít, a úvěry, jež povolily ONV, už obnoveny nebudou. Nehledíme ani k tomu, že dnes už hustě a stále hustěji osídlené pohraničí klade stále vyšší nároky na zásoby zboží, a že tyto čisté zisky třeba třikrát obráceny, přinesou další zisk do státní pokladny, čímž nemůže než získat. I když chápeme potřebu peněz k veřejným účelům, máme za to, že státu musí stačit výtěžky daní, které přirozeně po tomto odčerpání krve ještě klesnou. Žádný z národních správců, jenž to myslí s podnikem a tedy také s fiskem dobře, nemůže si tuto skutečnost dobře srovnat v hlavě. Komu ovšem na ničem nezáleží, ten klidně splní tento, v době, kdy se nakupuje jen za hotové, absurdní požadavek.

Zdá se, že osidlovací úřad a FNO konečně poznal, že zhodnocení t. zn. předání konfiskátů do majetku je jediným řešením — to jsme už psali před rokem — a poněvadž to zatím z různých, každému nepochopitelných důvodů ještě nejdě, tedy opatruje nutné prostředky tímto nezdravým způsobem. Známe mnoho národních správ, ale neznáme ani jednu, jež by měla likvidní prostředky k jinému, než k nákupu zboží. A tak se zdá, že tímto opatřením má se dokázat, aby podnik nepracoval se ziskem a nevykázal v budoucnosti žádných likvidních peněžních prostředků, a neznámá nic než demoralisaci poctivých národních správ, již v rozkvětu sobě svěřeného podniku — jenž ovšem je možný jen peněží — viděli důkaz své poctivé práce a přičinlivosti.

Vyberte, páni, čisté zisky a přijďte se za půl roku podívat do pohraničí; v hostinci dostanete snad ještě vodu a ve výkladech najdete pavučiny. Škoda, že v hlavě dopisu je také uveden osidlovací úřad.

RBK

Hlas lidu

Zde vidíte, jak se vyrábí hlas lidu:

Závodní rada firmy Orion, továrny na cukrovinky a s., Praha XII, Korunní tř. č. 986, požádala nás, abychom otiskli opravu podle § 19 tiskového zákona:

»V časopisu Dnešek, čís. 48 ze dne 20. února 1947 na str. 755 v článku »Z domácí kuchyně ÚRO« je napsáno v druhém sloupci... proti článku protestovala celá řada závodních rad velkých závodů v čele se závodní radou firmy Orion, Trojská mlékárna atd. Toto tvrzení je nepochopitelně nepravdivé, neboť závodní rada firmy Orion žádný protest proti tomuto článku nepodávala. Pokud se týče protestu, který vznášel předseda závodní rady p. Oldřich Hána, činil tak jako soukromá osoba a nikoliv jménem závodní rady.«

Dopis je opatřen razítkem závodní rady a podepsán je-
ním předsedou.

Vyhovujeme přání závodní rady firmy Orion, dovolávající
se § 19 tiskového zákona, ale musíme dodat toto:

Pan Václav Macura, vedoucí tajemník »Svazu zaměstnan-
ců v průmyslu potravin a požívatin«, psal v organizačním
oběžníku funkcionářů Revolučního odborového hnutí »Věstník
ROH«, číslo 5 ze dne 7. února 1947 doslovně tuto větu: »Proti
článku (jde o článek pana L. Pšeničného »Šmelinář«, uveřej-
něný v druhém čísle časopisu »Potravinář«) protestovala celá
řada závodních rad velkých závodů v čele se závodní radou
firmy Orion, Trojská mlékárna, Smíchovský pivovar a řada
menších závodů v Praze i na venkově...« Článek pana Václava
Macury, oficiálního mluvčího za »Svaz zaměstnanců v prů-
myslu potravin a požívatin« je otištěn na stránce 34 v prvním
sloupci, v rámečku. Závodní rada firmy Orion by měla použití
ustanovení § 19. tiskového zákona proti vydavateli »Věstníku
ROH«, odkud zpráva byla námi citována. Ještě můžeme do-
dati, že ohrazení závodní rady firmy Orion není první. Již
před ní protestovala závodní rada Trojské mlékárny, která
nesouhlasila s tím, že její jméno je uváděno v souvislost
s rozporem pana Macury s tajemníkem Pšeničným. Tyto dvě
opravy jsou pro nás důkazem, jak se v některých sekcích ÚRO
vyrabí veřejné mínění, jak se fabrikuje hlas lidu.

Antonín Horský

Úzký profil

Každá doba si tvoří svoje pojmy, svoje slova. Tak přišla
k nám i slova: úzký profil. Nemají nic společného s potrubím,
s vedením a j. Slova: úzký profil se vžila ve výrobě a jejích
český překlad zní: neklape to, jsou tu nějaké potíže, nejde to.
Tak čteme v článku o stavebnictví, že železo, cement, cihly,
tašky a vápno jsou úzkým profilem; čímž je řečeno: je toho
méně, než je potřeba, jsou tu nesnáze. Podobně tomu je jinde;
tam, kde by prostý člověk řekl: lidé na to nemají, čteme, že
»důchodová, mzdová a platová hladina se rozchází s hladinou
cenovou, aniž jsou naděje na podstatné překlenutí tohoto
hladinového spádu«. Snad je v tom i nedostatek pevné vůle
se podívat na věci jak jsou. Řekne-li někdo, že tam či onde
je úzký profil, nezní to tak tvrdě, jasně, jako když se řekne:
tam to neklape. Řekne-li někdo: úzký profil, vypadá to učeně
a odbornicky a celá ta nesnáz už jako by nevypadala tak zle.
Ale: spraví se tím něco? V. G.

politika

Antonín Horský

Heydrichova akce a věci další

V minulých dnech byl národním soudem v Praze
odsouzen k sedmiměsíčnímu žaláři dělník Karel Röh-
lich. Jeden z českých deníků charakterisoval tento pro-
ces jako »celkem nezajímavý«. Karel Röhlich byl v do-
bě války předsedou závodního výboru »Českomoravská-
Kolben-Daněk« a dělnickým funkcionářem NOÚZ. Za vi-
nu mu byla kladena kolaborace a členství ve výboru
Ligy proti bolševismu. Při procesu mu bylo dosvědčeno,
že zachránil čtyři komunisty od popravy, řadu lidí před
nasazením do Německa, že souhlasil se sabotážemi, do-
vedl zaříditi výplatu 7 milionů K podpor, atd. Byl dále
obviňován, že napsal několik aktivistických článků a že
v továrně propagoval Heydrichovu zotavovací akci. Ob-
žalovaný Röhlich se bránil, že do akcí byl nucen vede-
ním NOÚZ, kde mu také články napsali. Toto vše doká-
zal svědecky a také se dovolával svědectví vedoucích
zaměstnanců NOÚZ, aby potvrdili, že on tehdy byl jimi
žádán, aby se některých funkcí ujal, třeba i nepopulár-
ních.

Bývalí vedoucí zaměstnanci NOÚZ se ho nezastali.

Neměli tolik odvahy, aby řekli pravdu, to jest, aby
udali do protokolu: »Ano, nutili jsme ho, psali jsme mu
články a byli jsme rádi, že je podepsal, neboť tak nás
chránil, abychom nebyli angažováni.«

Podívejme se na svědeckou výpověď pana Evžena
Erbana, bez něhož gen. tajemník NOÚZ, František Ko-
lář, neudělal ani krok:

»Mohu prohlásit, že Röhliche jsem poznal v roce 1943
až 1944. Znáám ho jen z povšechných rozhovorů, které mne
zajímaly a mohu prohlásit, že jeho názory byly vždy libe-
rální. Při theoretické rozmluvě vyslovoval se jak proti ko-
munismu, tak proti Němcům. Pokud se týče členství v Lize
proti bolševismu, nejsou mně známy ani podrobnosti, ani
důvody. Nemožu uvést konkrétní případy, kdy Röhlich by
postupoval proti režimu ani jinak se exponoval v odbojo-
vém hnutí.«

Dost. Výpověď pana Evžena Erbana má v originále
protokolu přesně sedm řádek.

Nyní se ještě pro porovnání podívejme na výpověď
Arnošta Haise, jehož se Röhlich rovněž dovolával:

»Pokud jde o období do 9. prosince 1942, kdy jsem byl
jako místopředseda NOÚZ zatčen gestapem, mohu o obvi-
něném potvrditi, že to byl řádný Čech, kterého jsem vždy
musel přemlouvat, aby převzal nějakou funkci, ke které
jsme museli přizvat členy závodních výborů. Stejně jsem
ho musel přemlouvat, aby se zúčastnil různých delegací k
říšsko-německým činitelům. K lidem, o jejichž češství ne-
bylo nejmenší pochyby, patřil i Röhlich, jemuž jsem vždy
domlouval, kdykoliv se zdráhal převzít nějakou funkci ne-
bo zúčastnit se deputace — jen aby se nebál, že se po válce
vše vysvětlí.«

Proces byl tedy »celkem nezajímavý«. Po prvé je
zde souzen někdo pro propagaci Heydrichovy zotavo-
vací akce, je mu to některými svědky z továrny vytý-
káno a klade mu to za vinu i žalobní spis.

Podívejme se tedy proto na třetí etapu NOÚZ (viz
článek »Příruční dějiny NOÚZ« ve 49. čísle »Dnešku«),
kdy po zatčení Arnošta Haise gestapem a po odstraně-
ní Václava Stočesa je NOÚZ vedena Františkem Ko-
lářem a Evženem Erbanem. Původní myšlenka pomoci
několika stovkám dělníkům se v tomto období rozrůstá
do nesmírných rozměrů. Je to rok 1943 a 1944.

Vizme, jak František Kolář hodnotí v »Národní
práci« na podzim 1943 zotavovací akci. Je to vskutku
poučné:

»Shrnutím závěrečných zpráv ze zotavoven, zařazených
do zotavovací akce 1943 »Odkaz Reinharda Heydricha«, zís-
káme celkový přehled o výsledcích tohoto sociálního dí-
la. Vzpomínáme potíže, které bylo nutno překonat v měsíci
březnu a dubnu, kdy jsme se snažili získat potřebný počet
hotelů a pensionů. Nesnáze nebyly vždy působeny tím, že
válečná doba si vyžaduje, aby hotelové budovy byly věno-
vány válečně důležitým účelům, ale někdy i nedostateč-
ným pochopením majitelů objektů, z nichž někteří z po-
čátku nechtěli pochopit, že sociální péče musí být věnová-
na tomu, kdo si po celoroční dřině zaslouží odpočinek. Před-
pokládaný počet rekreantů byl zdaleka překročen. Původní
odhad 20.000 dělníků a dělnic nejen že mohl být splněn, ale
konečný počet 32.127 vyslaných dokazuje, že původní plány
byly zdaleka překročeny. Ve 32 zotavovacích bylo od 18. V.
1943 do 14. IX. 1943 26.018 mužů a 6.109 žen.«

František Kolář říká dále, že (ti, jimž nevdala hla-
vička akce, nesoucí jméno Reinharda Heydricha),

»absolvovali celkem 16,212.000 km po železnicích. Pro
jízdy bylo použito 406 rychlíkových vozů a 1014 vozů osob-
ních. Celkem bylo použito 1420 vagonů, t. j. 142 vlaků po 10
vaginech. Účastníky doprovázelo při jízdách 358 průvodců.
Informační službu na nádražích konalo celkem 39 pořadate-
lů po dobu 10.710 hodin, t. j. 1190 pracovních dnů. Zajímavá
jsou i čísla zásobovací. Snědlo se a vypilo: 96.090 kg chle-
ba, 27.540 kg bílé mouky, 147.223 brambor, 20.174 kg masa,
1290 kg zvěřiny, 25.392 kg ryb, 7848 požívatin, 9597 tuku,

11.740 kg cukru, 11.107 kg marmelády, 13.829 kg sušených meruněk, 7745 kg sýrů, 1443 kg cukroví a bonbonů, 144.293 vajec, 33.889 l mléka, 37.299 l vína, 3823 l kořalek, 492.495 l piva a vykouřilo 637.635 kusů cigaret.« — »Rozsah zotavovací akce 'Odkaz Reinharda Heydricha', která daleko přesahovala rámec všech sociálních akcí, jež byly dosud provedeny v Čechách a na Moravě, byl umožněn díky vzácné podpoře úředních míst říšské i protektorátní správy a spolupráce velkého počtu obětavých spolupracovníků. Zvláštním díkem jsme povinni pp. Oberlandrátům a okresním hejtmanům za vzácné pochopení potřeb českého pracujícího člověka. Tisíce zápisů v pamětních knihách svědčí o tom, jakým nadšením byla akce přijata jejími účastníky. Tyto hlasy českých dělníků a zaměstnanců jsou svědectvím, že český pracující člověk nevidí jen osobní výhody účasti na akci Reinharda Heydricha, ale že také plně chápe její vnitřní význam a její dějinný smysl. Je si vědom toho, že sociální díla takového rozsahu a rázu, jako byla letošní zotavovací akce, jsou projevem nového světového názoru a nového zájmu o osud pracujícího člověka, že je v nich rys velikosti nové doby, odezva nadcházející socialistické epochy.«

Současně zbyl vedení NOÚZ také ještě čas, aby organizovalo k 20. IV. 1943 »blahopřání horníků z Čech a Moravy vůdci A. Hitlerovi«. Na popud NOÚZ dali horníci Hitlerovi jako důř základní mzdu jedné nedělní směny jakož i hornický kahan, na němž bylo německy vyryto toto věnování: »Vůdci Adolfu Hitlerovi k 54. narozeninám od vděčných českých horníků. Protektorát Čechy a Morava, 20. IV. 1943.« — Pro delegaci horníků, kterou NOÚZ poslala ke K. H. Frankovi, byla sepsána v presidiu NOÚZ tato pozdravná adresa:

»Horníci, zaměstnaní v uhelných a horních revírech na území Protektorátu Čechy a Morava, vděčně vzpomínají dnes Vůdceva zasluzného budovatelského díla ve prospěch zlepšení sociálních opatření pro pracující. Čeští horníci vědí dobře, že Vůdce, jako první dělník Říše, nezapomíná při svých starostech o bojující frontu na potřeby svého dělnictva. Důkaz pro nás a proti našim nepřátelům je dalekosáhlé zlepšení hornického pojištění, jímž se dostalo nespočetným kamarádům v práci a jejich rodinným příslušníkům přiměřeného sociálního zabezpečení. Tím cennější je toto opatření, že se stalo na vrcholu vypětí válečného období, zatím co v nepřátelské cizině se ještě snižuje životní standard pracujícího lidu. Čeští horníci jsou přesvědčeni, že v nové Evropě, za jejíž uskutečnění bojuje statečná německá branná moc pod jedinečným geniálním vedením Vůdce Adolfa Hitlera, se teprve uskutečňuje spravedlivý řád, který přinese pracujícím zasluzený mír.«

Když hornická delegace odevzdávala lampu s věnováním, požádala K. H. Franka, aby to poslal Hitlerovi. Text byl rovněž vypracován v NOÚZ:

»Horníci, zaměstnaní v uhelných a horních revírech na území Protektorátu Čechy a Morava, na důkaz své vděčnosti a se zřetelem k velkému porozumění, které Vůdce a odpovědné osobnosti Říše věnují našemu hornickému stavu, rozhodli se z vlastního popudu věnovat Vůdci v den jeho narozenin jako symbolický dar hornickou lampu a základní mzdu jedné nedělní směny. Čeští horníci prosí, aby pan státní sekretář použil darovaného obnosu podle vlastního uvážení. Tato malá vzpomínka českých horníků má být Vůdci důkazem vděčnosti a oddanosti všeho dělnictva. Zdar Bůh!«

Tato »malá vzpomínka« činila 1.830.000 K. Další podrobnosti a obrázek je v Národní práci dne 21. IV. 1943. A detaily, které nejsou v tisku, vědí tajemníci horníků Al. Dvořák, Písařovič, dnes v ÚRO, a J. Topinka, tajemník revírní rady v Mor. Ostravě.

Když 12. října 1943 padlo do německého zajetí pět příslušníků čs. armády v SSSR a Němci z důvodů agitací organizovali rozhovory českých lidí s těmito zajatci, nařizuje presidium NOÚZ, aby s nimi hovořili také dělníci. Rozhovory byly uveřejněny v tisku (»Národní práce«, 13., 15., 17. a 20. října 1943). V tomtéž měsíci

NOÚZ žádá na členech závodních výborů hlášení překážek výkonnosti, a její vedení poukazuje na »Deutsche Arbeits Front« (DAF), která s touto činností již začala. Vůbec závodní výbory jsou předmětem velké péče nového presidia NOÚZ.

»Kladu největší důraz na intenzivní spolupráci správy závodu s dělnictvem. Tato slova, pronesená státním sekretářem K. H. Frankem, dávají podnět k tomu,« říká F. Kolář v Národní práci (11. IV. 1943), »abychom si znovu uvědomili důležitost úkolů závodních výborů a závodních rad při spolupráci dělnictva s vedením podniku a správně posoudili jejich povinnosti v současném dění.« Pokračuje: »České dělnictvo při své vysoké úrovni dobře cítí, že starý svět mu nemá už co říci. Takřka na každém kroku, ještě uprostřed největšího zápolení o příští osud lidstva, se setkáváme v našem hospodářství pod vlivem sociálního řádu Říše se socialistickými prvky, které se u nás stále více uplatňují proti dřívější anarchii a libovůli. Chceme od závodních výborů, aby byly nositeli myšlenky nového pojetí práce, služebnictví dělnictva, ale též průkopníky myšlenky spolupráce s vedením závodu ve smyslu spoluodpovědnosti na jeho chodu. Novodobý socialismus nezná otroctví. Dělník, osvobozený z tíživých pout kapitalismu, má porozumění pro hospodářské potřeby celku. Dobře si uvědomuje stav věci, jedná-li se o zlepšení jeho postavení. Tak tomu je i dnes, v době sociálního přerodu, který si poněmáhle, ale neúprosně razí cestu Evropou.«

A Fr. Kolář to své nadšení, kterým však českému dělnictvu příliš nelichotí, uzavírá pohledem k nejvyšším místům:

»Význam dělnictva i odpovědnost práce jejich činovníků byla několikrátě zhodnocena oficiálními činiteli. 15. března t. r. vyjádřil k tomu jasně své stanovisko pan státní sekretář K. H. Frank v proslovu k zástupcům dělnictva. Jeho ocenění práce českého dělníka ukládá všem, a zvláště členům závodních výborů a rad, aby se zvýšenou měrou věnovali svým úkolům, které jsou úměrné velikosti doby.«

Germanisace a nacifikace NOÚZ postupuje. Přichází SS-Oberführer Kasper, bývalý poslanec SdP, o němž Fr. Kolář na konferenci krajských tajemníků dne 10. ledna 1944 říká toto:

»Před koncem minulého roku došlo ke změně ve vedení 'Spojovacího místa'. Pan inž. Köster, který po tři roky pomáhal našemu odborovému hnutí při řešení všech důležitých otázek v duchu nové sociální politiky Velkoněmecké říše, byl odvolán k jiným rozsáhlým úkonům. Jeho nástupcem se stal SS-Oberführer Kasper, který je dobrým znalcem našich sociálních poměrů a který se s opravdovým porozuměním ujal svého odpovědného úkolu. Měli jste již příležitost seznámit se s novým vedoucím 'Spojovacího místa', a jsem přesvědčen, že v panu SS-Oberführerovi Kasperovi najde český pracující lid rovněž svého příznivce a muže, který s opravdovým pochopením pro potřeby českých pracujících a pro jejich zájmy a mentalitu pomůže nám zdolat četné překážky, hromaděné dobou, na cestě naší práce a rozvinouti v co nejširším měřítku sociální péči o blaho českého pracujícího člověka. Také v předsednictvu naší odborové ústředny došlo ke změně odchodem pana Václava Stočesa a vedení naší organizace bylo uloženo výnosem generálního velitele neuniformované protektorátní policie ze dne 2. dubna 1943 dvěma ústředním tajemníkům...«

Avšak na frontách se jevil zcela jiný obraz. Proto Fr. Kolář v kursu organizačních tajemníků, konaném dne 16. ledna 1944 v Českém Šternberku, uzavírá svůj referát těmito nabádavými větami:

»Chtěl bych varovati před příliš časnými a nesprávnými závěry z válečné situace. V zájmu odborového hnutí a všech obyvatelů tohoto prostoru ukládám vám všem, abyste bedlivě sledovali poměry v závodech a učinili okamžitá hlášení o nepřístojnostech a nebezpečí, které by z těchto mohly povstat. Ukládám vám, abyste se snažili navázáním osobního styku s dělníky a zaměstnanci, s důvěrníky a členy závodních výborů získati potřebné informace tak, aby jednak oprávněným přáním pracujících mohlo být ihned vyhověno, jednak však také proto, aby případným nerozváznutím mohlo být včas čeleno...«

Po tomto projevu, který je možno nazvat domácím, jede pan Fr. Kolář v únoru 1944 na obvodní konferenci členů závodních výborů a závodních důvěrníků do Moravské Ostravy. Projev končí touto pasáží:

»Pro svou činnost máme velký vzor. Máme tu DAF, jejíž dílo nemá prostě v celém světě rovna. Máme také znamenité rádce, kteří s neobyčejným porozuměním sledují naši činnost, dávají nám vzácné podněty a pomáhají nám velmi účinně překonávat všechny překážky. Je to především pan SS-Oberführer Kasper, kterého jste tu měli příležitost osobně poznat a který na místě vedoucího „Spojovacího místa“ se osvědčil jako znamenitý odborník-praktik, jenž byl po celá léta ve styku se sociálními problémy této země. Pokud jde o odbornou práci a o velké vymoženosti novodobé sociální politiky ve vašem kraji, pomáhá nám neobyčejně jeho dobrý spolupracovník, pan inspektor Sches-tag, kterého z vás všichni dobře znají. Při hodnocení dosa- vadní práce a dosažených výsledků činnosti naší odborové ústředny pokládám za nutné říci ještě toto: Společnost, která dnes žije v těžké krizi, může se dostat na nové cesty. A vidíme již četné náznaky toho, že se dostává na nové cesty, na cesty k socialismu, které již nastoupil národní socialismus v Říši. Jsem přesvědčen, že český dělník se nikdy a ni- čím nedá svést se své cesty odpovědné práce pro celek. My nebojujeme. Stojíme stranou přímého válečného zápolení. Tím pochopitelně mnoho ztrácíme. Neboť národy, které procházejí krvavou zkouškou obětí, budou mít velký náskok do příštího mírového soupeření. Ale musíme si být vědomi to- ho, že velké zápasy o vítězství velkých myšlenek se nevy- bojuvávají jen na frontách. Boj o ně je veden na mnoha polích, ale všude je k němu potřeba velké osobní stateč- nosti. Mínila doba, kdy se statečnost mužů měřila jen vá- lečnickým uměním a bojovným zápalem. Dnes známe stejně velká hrdinství: hrdinství cílevědomé práce. Dějiny budou jednou měřit naši národní hodnotu podle toho, jak jsme do- vedli pochopit dnešní dobu, odolat všem jejím zkouškám a jak jsme dovedli odvrátit hrozící národní nebezpečí.

Musíme se vyrovnat těm, kteří v dnešním zápolení sta- rého a nového světa obětují krev a život. Lidé, kteří to ne- chápou, patří k těm asociálním živlům, s kterými se musí umět národ a pracující lid vždycky vypořádat. Jediný ne- rozvážný čin zvráceného romantismu jednotlivce by mohl ohrozit všechno, čeho jsme dosáhli. Vy, kdož stojíte v čele osazenstva svého závodu, nesete za všechny odpovědnost...»

Řeč tedy zcela jasná a právě tak srozumitelná. Tak se také mluvívalo v Bredovské ulici v »Abteilung für Arbeitsmoral« nebo na úřadech práce to bývaly projevy pana Hummla nebo von Umnuse.

Předsednictvo NOÚZ se ohlíží také po »Kuratoriu mládeže«. »Národní práce« píše 2. dubna 1944 o projevu Fr. Koláře, prohlašujícího toto:

»Také pracující mládež si vyžaduje neobyčejné pozor- nosti a velké sociální péče. Na tomto poli chci, aby odbory navázaly nejužší spolupráci s Kuratoriem pro výchovu mlá- deže...«

Vraťme se však, poněvadž jsme se již dostali do po- loviny roku 1944, k zotavovací akci Reinharda Heydri- cha. Pro tento rok jí presidium NOÚZ připravilo přímo velkolepě. Trvala od května do září. Účastnilo se jí té- měř 50.000 dělníků a dělnic a něco málo úředníků.

Vedení měl SS-Oberführer Kasper. Provádění a or- ganisaci Frant. Kolář. Pro účely akce byly zabráný tyto domy: v Luhačovicích hotely Palace a Litovel, Vepří- kův pension a vily Bězděz, Lužná, Radhošť, Kriváň, Vojtěška, Karpatka, Vesna, Ludmila a Lída. V Bystřič- ce: hotel Klenov a Půst, Valašská bouda, Jiravův, Hla- díkův, Večeřův, Bartoňův, Najbrův a Vaculinův pen- sion. Na Kokoříně: Krausův a Pelikánův hotel, hotel Hrad a Pobudův pension. Ve Věšíně byl barákový tá- bor. Kdyně: chata Koráb, pension Petr a Hájovna. Nové Město n. Met.: hotel Rezek a jeho dependance. Čejkovice: Pension Čejkovice (majetek NOÚZ). Výrov: hotel Bla- nice. Zvíkovské Podhradí: pension Váňa, Hrubá Skála; pension Štekl. Jistec: Novákův dům. Hořalka: barákový

tábor (majetek NOÚZ). Červená: hotel Pazourek. Velká Roudka: lázně Roudka. Vápenný Podol: lázně Vápenný Podol. Prostřední Bečva: hotel Zavadilka. Ovčáry: hotel Kopa. Mašov: pension Podháj. Štědrónin: pension Štědrónin. Rokytno: pension Plocek a pension Slámové. Staré Hamry: hotel Ivánek a v Proseči zámek Proseč (majetek NOÚZ).

Bylo rozhodnuto, že pojedou 21.726 kovodělníků, 5112 horníků, 1981 dělníků z chemických továren, 1790 tex- tiláků, 1385 kožedělníků, 1129 dělníků z průmyslu ka- mene a zemin, 477 stavebních dělníků, 294 z výroby po- živatín, 294 z výroby papíru a tiskáren a 383 dřevodě- lníků. Dále: 2450 železničních dělníků, 532 z veřejné správy, 532 z technické správy, 532 poštovních zaměst- nanců, 106 z tabákové reže, 64 z vodáren a 43 z plyná- ren. Pro úředníky ze všech odvětví bylo 1597 míst. V záloze bylo 2179 míst. Pro Němce (rozdělovala je DAF) bylo 1260 míst. Dělníků tedy jelo 91.15%, úředníků 3.75 proc., volná místa 3.75%. (Zde nutno připomenouti, že tam, kde nebyla Heydrichova akce, byla buď Hitler Ju- gend nebo Moravcovo Kuratorium.)

Všechno bylo připraveno do detailu: přihlášky pro Čechy a Němce, domácí řád, policejní přihlášky pro účastníky, poukázky na jídlo pro Čechy a Němce, lístky na stížitosti, odznaky pro účastníky, nálepky na zava- zadla, tabulky na železniční vozy, prospekty, pohledni- ce, seznamy podniků, poštovní složenky, porady se železnicemi, počet klavírů, talířů, vlajek, obrazů, podíí, poukazy na ložní prádlo. Právní oddělení uzavřelo smlouvy s majetníky hotelů a pensionů, vypracovalo žá- dosti o osvobození od daně ze zábav, lázeňských poplat- ků, obrátové daně, obecních poplatků, vyjednálo nutné otázky na úřadech práce, muselo jednati s nemocenský- mi pojišťovnami, aby převzaly finanční náklad lékař- ských prohlídek účastníků, dokonce byla vyjednána i příležitostná poštovní razítka. Jednání a podrobnosti, tý- kající se potravinových lístků a potravinových přídav- ků po dobu pobytu.

Zajímavá je propaganda. Do písmene připraveno: dne 16. dubna bude akce »Odkaz Reinharda Heydricha« oznámena vedoucím »Spojovacího místa« v denních lis- tech. Dne 16. dubna bude v Praze, Brně, Plzni a v Mor. Ostravě předveden členům závodních výborů, rad, dů- věrníkův film »Zotavovací akce 1943«. Před jeho pro- mítnutím bude přečten krátký proslav gener. tajemníka NOÚZ (originál praví Bericht des Hauptgeschäftsführer der NGDA) Frant. Koláře. V Praze bude jím přečten osobně. V ostatních průmyslových městech bude film předváděn 23., 30. dubna a 7. a 14. května 1944. Roz- hlas: z dubna a květnu budou v dělnickém rozhlasě zprávy o Heydrichově akci. Dne 13. května bude před- náška v dělnickém rozhlasě, kterou proslaví Frant. Kol- lár. Vydají se prospekty o zotavovacích, v nichž bude otištěno svolání vedoucího »Spojovacího místa« SS- Oberführera Kaspera a generálního tajemníka NOÚZ Frant. Koláře s popisem letovisek a možnostmi výletů do okolí. Připraví se četné dary pro nejstarší účastníky: pro muže pívni sklenice a skleněné talíře pro ženy. S patřičnými nápisy. Dále: vypsání fotosoutěže pro účastníky. V hotelích pamětní knihy. Dovolení stanič- ních velitelství, aby na nástupiště při odjezdu prvního transportu mohla hudba a fotoreportéři, neboť u vlaku bude mluvit SS-Oberführer Kasper a gen. tajemník NOÚZ Frant. Kolář. Propaganda také vypracovala po- zdravné řeči pro starosty postižených obcí, aby mohli vítati rekreatanty. Příprava natočení filmu »Odkaz Rein- harda Heydricha 1944«, rozhlasových reportáží a foto- reportáží.

Tisk NOÚZ měl tento program: kromě otištění Kas- prova svolání dne 16. května 1944 uspořádat v kvě- tu pro redaktoři jeho přednášku o akci. Dne 14. kvě- tu budou mluvit deníky úvodník o akci a fotografie. Or- ganisovat účast redaktorů při slavnostním otevření zo-

tavoven v největších zotavovacích střediscích. Při návštěvách redaktorů nutno přihlídnout k základním směrnicím vedení akce Reinharda Heydricha. Aby byl tisk informován, návštěvy redaktorů v zotavovacích v době trvání akce. Na ukončení akce: závěrečné články.

A volné chvíle? Ranní cvičení. Pravidelné polední a večerní koncerty. Přesně je určeno, kolik mužů a kde bude hrát. Jednou týdně přátelské večírky (lépe to zní v originále: Kamaradschaftabend) s programem uměleckých skupin. Speciální představení, nazvaná »Týden horníků«, nebo »Týden kovodělníků« v Luhačovicích a Bystrici. Účinkovati bude hornická budba z Moravské Ostravy nebo hudba některého zbrojního podniku z Prahy nebo Brna. Atd.

A tak probíhala akce v roce 1944. Přesně a do puntíku.

»Národní práce« 16. září 1944 píše toto:

»Letošní zotavovací akce byla slavnostně zakončena v zotavovně Hrubá Skála u Turnova. Po proslovu pověřence pro zotavovací akci a vedoucího »Spojovacího místa« SS-Oberführera Kaspera ujal se slova gen. tajemník NOÚZ Frant. Kolář, aby vyslovil německému státnímu ministru K. H. Frankovi nejsrdčejší dík za jeho porozumění pro potřeby českých lidí práce. Zejména za to, že na jeho přání byla provedena zotavovací akce »Odkaz Reinharda Heydricha«, také v pátém roce války, a to v daleko větším měřítku než v minulých letech. Téměř 50.000 dělníků mohlo v letošním roce strávit bezstarostnou dovolenou v rámci tohoto velkorysého sociálního díla. Četné písemné i ústní projevy účastníků vyjadřují plnou spokojenost a nadšení z těchto dnů radostné dovolené a vděčně vzpomínají zakladatele tohoto zotavovacího díla, padlého říšského protektora SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha, podporovatele a ochránce sociálních potřeb českého dělníka.«

Na téže stránce, hned vedle, je Frankova vyhláška: »Smrti bude potrestán ten, kdo neoprávněně překročí nebo přebročí se pokusí německo-slovenské hranice podél Protektorátu Čechy a Morava.«

Téhož léta vstupuje Frant. Kolář do předsednictva České ligy proti bolševismu. A v telefonním seznamu je jako Franz Kolář. Téhož roku přináší »Národní práce« další jeho články (17. září a 31. XII. 1944), kde se dovoloává Goebbelse, K. H. Franka, Moravce atd.

Téhož léta sedí Arnošt Hais v Golnově, v káznici, a rozedranými konečky prstů spravuje rozbité ponožky německým vojákům. Pražští přátelé shánějí pro něho medikamenty, aby vydržel. A Václav Stočes je dva roky subalterním úředníkem firmy Baťa ve Zruči nad Sázavou.

Pokračujeme stručně dále: v prosinci organizuje presidium NOÚZ s pověřencem pro péči o tábory inž. Seibothem delegaci českých dělníků do Katovic, kde se měly ocenit výkony dělníků z Čech a Moravy a kde také byl župnímu spojovacímu důvěrníkovi v Horním Slezsku a 51 českým dělníkům v hornoslezském průmyslu udělen čestný štít (»Národní práce« 2. XII. 1944).

Když v prosinci a lednu byly kopány tisíce českých dělníků zákopy proti postupujícím sovětským armádám, podniká Frant. Kolář spolu s inž. Seibothem, doprovázeným paní Janou Suchánkovou, inspekční cesty na Moravu. Po jedné z těchto cest, aby zapůsobil na zaměstnance v Čechách (po únorovém náletu), uveřejnil prostřednictvím OZ (Odborový zpravodaj) tento článek: »Nepřítel nepodlomí kázeň a morálku českých lidí práce.« V tomto článku po konstatování, jak skvěle pracují naši lidé na článcích, vkládá jim do úst tato slova:

Zákopníci dnes říkají: »Nebudeme se již ptát, jak dlouho tu ještě budeme a kdy konečně půjdeme domů. Teď vidíme, jak jedná nepřítel s českým národem a s českými lidmi. Učiníme vše, abychom přispěli k vítězství německého národa a abychom zasadili alespoň svou práci nepříteli smrtící ránu, jakou si za krvavé dílo zločinných vrahů zaslouží.« Zákopníci ze severní a východní Moravy vzkazují dnes

svým kamarádům doma, v továrnách, dílnách, na poli, v kanceláři i v obchodech: »Vydržte a napněte síly tak, jako my. Ruku v ruce s vámi dopomůžeme k odplatě. Každý ztracený domov, každý zničený domov, musí být draze zaplacen.« (»Národní práce« 8. III. 1945).«

V této době je Arnošt Hais, který se má odpovídat před národním soudem za činnost NOÚZ, na pochodu smrti z Golnova do Hamburku.

Po revoluci se bývalý gen. tajemník NOÚZ Frant. Kolář brání rozsáhlým podáním, které rozmnožené posílá na všechna možná místa. Na stránce 21, 39. řádek píše, že jeho články byly jen odborové a nikoliv politické a že koncepty těchto článků mu dělal F. Jungmann a konečnou redakci prováděl s Evženem Erbanem, Budiž.

Vraťme se k Röhlichovi. K dělníkovi, který po propuštění z vězení šel pracovat znovu do továrny jako nástrojář a není schopen pochopit, že tak mohla být opominuta skutečnost, která tehdy byla.

A k chystanému procesu s Arnoštem Haisem a Václavem Stočesem: doufejme, že ti, kteří budou vypovídat, najdou v sobě dosti odvahy a svědomí, aby vypovídali tak, jak říká formule: »Pravdu, nic než pravdu a pouhou pravdu.« Aby se nebáli. Možná, že někteří, kteří budou zavoláni, budou mít v dirce klopy kabátu stužku vyznamenání. A tato stužka zavazuje k odvaze také dnes.

národní hospodář

Karel Taraba

ÚRO: Zátkové

Strany Národní fronty našly po úporném jednání novou společnou základnu. Dohoda z 18. března je mistrovské dílo politické; Po stránce právní stojí na třech sloupech: zákon, veřejný zájem a nutnost udržet výrobu v plynulém chodu. Politicky vyjasnila sporné otázky: parlament je pro všechny strany nejvyšším orgánem lidové demokracie, o nic méně lidovým než vláda, národní výbory nebo závodní rady. Již z toho plyne, že zákon je výš než oba ostatní zřetele. Padla tedy these, že závodní rada nebo ÚRO může stávkovat proti kterémukoliv zákonu. »... Došlo i ke stávkám,« píše v nedělním Rudém právu v jeho šéfredaktor, »a prohlašujeme přímo a kategoricky, že to byly stávky nežádoucí, jejichž opakování třeba se veškerou rozhodností zamezit.« Obdobně psala několikrát i Práce; nelze než souhlasit, když hlavní list Ústřední rady odborů dokazuje, že stávky v lidové demokratickém řádu jsou stávkou i proti řádu, který si po 5. květnu dal sám lid.

Zákon, veřejný zájem, plynulý chod výroby. Mohou se tato tři hlediska střetnout? Ovšem, snad i velmi ostře. To lze nejlépe demonstrovat na slavném sporu o podniky bratří Zátků. Máme tu najednou snad všechno: Stávky, delegace, nátlak, násilí, lež i polopravdy; jiná je pravda komunistická, jiná sociálně demokratická; zasahovaly národní výbory, ministerstvo, ÚRO, celá vláda. A co je zatím výjimka: máme už i posudek nejvyššího správního soudu.

Těžký bude úkol paritní komise, která se právě zřizuje u ministerstva výživy. Je možné, že ta proklestí cestu pro desítky a snad i sta případů jiných. Strany Národní fronty do ní vysílají vynikající zástupce: lidovci jmenovali poslance dr. inž. Bendu, bývalého agrárníka, bojovného člena zemědělského výboru sněmovny; národní socialisté vyslali do boje poslankyni Záčkovou-Batkovou, předsedkyni výboru zásobovacího, která je významným příkladem výhodnosti rozhodnutí specialisovat se na jeden obor, a pak ho suverénně ovládat; ostatní dvě české

strany dosud zástupce nejmenovaly, avšak proslychá se, že sociální demokraté vyšlou jednoho ze svých předních poslanců a komunisté nadaného advokáta, radikálního v politice a houževnatého ve vyjednávání.

První spor se začíná: asociálnost

Jde o dva podniky a dva spory. V Praze je akciová společnost dr. F. Zátka s výrobou jemného pečiva v Karlíně a s velkou strojní pekárnou, sodovkárnou, výrobou hořčice a pod. v Holešovicích. V Českých Budějovicích je společnost s ručením omezeným Monopol, Bratři Zátkové, již patří mlýn, sodovkárna, výroba těstovin, pila a jiné závody. Jeden člen početného rodu, dr. August Zátka, dal podnět k založení jiných podniků v Českých Budějovicích: pivovaru (dnes »Budvar«), První českobudějovické továrny na smaltované nádoby, továrny na cukrovinky Merkur, továrny na šroubové a kovové zboží »Šroubárna«, atd. O tyto podniky však ve sporu nejde.

Pražský a budějovický podnik jsou samostatné právnické osoby. Mezi akcionáři pražského podniku jsou i lidé, kteří nemají rodinných vztahů k Zátkům. Po 5. květnu žádali komunisté a Ústřední rada odborů, aby podniky byly dány pod národní správu. Odůvodnění: asociálnost majitelů. Rod se bránil. V srpnu 1945 žádal ÚRO o projednání výtek. ÚRO tak dosud neučinilo.

ÚRO tvrdí, že jeden ze Zátků byl významným členem Preissova Svazu průmyslníků, že byl jedním z hlavních vinníků nízkých mezd v potravinářství, že zaměstnanec vydíral, že pobíral z jejich práce bezpracný důchod a že zacházel krutě se zaměstnanci. Komunistický tisk a P r á c e přinesly řadu obvinění. Sociálně demokratický ministr výživy dal tato tvrzení přešetřit — i nebyla shledána pravdivými.

Majitelé tvrdí, že se proti nim uplatňovala i tato konstrukce: »Zátkovy podniky byly po doby okupace pod německými Treuhaendry; pracovaly tedy pro německou říši, proto by měly být dnes přímo konfiskovány.« Majitelé dále uvádějí, že se v obou podnicích dodržovaly kolektivní mzdy i pracovní řád, že zejména v holešovické pekárně byly mzdy vyšší, že podpory zaměstnancům ve státní dosáhly statisícových částek, že se každého roku dotovaly sociální fondy pro zaměstnance, a to i v letech, kdy nebylo provozního zisku. V Praze majitelé přispívali podle pojistně matematického výpočtu do sociálních fondů, takže po příchodu Němců činily osm a čtvrt milionu Kčs, dnes přesáhly 11 milionů Kčs — při akciovém kapitálu 10 milionů.

Stávka

Výtku národní nespolehlivosti nebylo možno uplatnit s úspěchem. Němci pronásledovali rodinu proto, že měli důkazy o mnohaleté soustavné »čechisaci« jižních Čech. Za okupace byli téměř všichni členové rodu persekvováni. Všem mužským členům a jejich rodinám zabavili jmění; osm členů bylo žalářováno, Libuše Zátková byla umožněna v Osvětimě; dva členové rodu bojovali ve společenstvích útvarů: jeden z nich padl jako kanadský důstojník, druhý byl letcem britského královského letectva.

Ministerstvo výživy odmítlo po 5. květnu zavést národní správu. (V Budějovicích jí zavedl okresní národní výbor. Ministerstvo odmítalo ji potvrdit.) Došlo ke stávkě a k pohružce, že se bude stávkovat tak dlouho, dokud národní správa nebude uznána. Ministr výživy nechtěl však rozhodovat sám, ježto šlo o spor zásadního významu i pro obory, které nespadají pod ministerstvo výživy. Předložil věc vládě — a vláda rozhodla, že ustoupí. Odůvodnění: je třeba zajistit »plynulý chod výroby a hospodářského života«. Nejvyšší správní soud rozumí věci jinak.

Vláda republiky ustoupila zřejmému nátlaku. Podvolila se 24 hodiny po dojití pohružky o stávce. Národní správa byla v obou podnicích zavedena 1. prosince 1945.

Historický rozsudek

Majitelé podali stížnost k nejvyššímu správnímu soudu v Praze. Uplynula řada měsíců. 19. února 1947 vynesl pětičlenný senát rozsudek, jehož podstatnou část otiskujeme. Je v řeči poněkud příliš technické, avšak dosud nebyl otištěn v pramenech veřejnosti přístupných. Nejvyšší správní soud zjistil, že podle právního řádu neměla národní správa zákonného podkladu.

»... Důvodem a účelem normy § 3 dekretu je zajištění plynulého chodu výroby a hospodářského života. Právní řád zná různé prostředky, které za tím účelem veřejné správě v různých obodech správy národohospodářské dává: opatření policejní, nucené zřízení práv na cizím pozemku, vyvlastnění a j. K těmto prostředkům připojil § 3 dekretu institut národní správy, jehož jádro spočívá v tom, že se dosavadnímu správci (vlastníku, zákonnému nebo statutárnímu správci) závodu, podniku, majetkové podstaty odnímá správa tohoto majetku a přenáší se na zvláštní veřejný orgán, národního správce. Zavedením národní správy zasahuje se v určitém veřejném zájmu (zachování plynulosti hospodářského života) do daného právního stavu a právní sféry vlastního majetkové podstaty. Každý takový zásah je vnitřně odůvodněn a tedy přípustný jen, je-li svou povahou adekvátní účelu, který po právu sleduje. Je-li účelem § 3 dekretu zajištění plynulého chodu výroby a hospodářského života v určité majetkové podstatě a dává-li zákon jako prostředek k tomuto účelu potřebný a vhodný odstranění dosavadního majitele z hospodaření majetkovou podstatou a nahrazení jeho osobu jinou (národním správcem), je patrné, že zavedení národní správy uznává za prostředek přiměřený sledovanému účelu a tedy přípustný jenom tam, kde ohrožení plynulosti výroby a hospodářského života tkví v osobě a poměrech dosavadního majitele. Musí tu být příčinná souvislost mezi osobou a poměry majitele (hospodářského subjektu) s jedné a porušením (ohrožením) plynulosti výroby a hospodářského života se strany druhé. Není-li tu v konkrétním případě takové souvislosti, není vhodným prostředkem k odstranění nebo zamezení poruchy zavedení národní správy, nýbrž prostředky jiné, a národní správa nemá tu pak zákonného podkladu. Zásada ta platí ovšem jenom potud, pokud zákon sám jasně nestanoví jinak. Takové ustanovení obsaženo je v druhé části věty v § ve slovech: »Zejména v závodech... opuštěných nebo takových, které jsou v držbě správě, nájmu nebo pachtu osob státně nespolehlivých«, jimiž zákon dává jasně najevo, že tyto jim uvedené skutečnosti jsou již samy o sobě dostatečným důvodem pro zavedení národní správy.

Dlužno ovšem připustit, že podnětem k zavedení národní správy podle § 3 dekretu může být i porušení, resp. ohrožení plynulosti výroby a hospodářského života, které bylo způsobeno odporem osazenstva pracovatí s dosavadním majitelem (dosavadní správou podniku). Arcif však jen tehdy, je-li odpor ten důvodný, t. j. opírá-li se o určité skutečnosti v osobě a poměrech dosavadního majitele, a to takové skutečnosti, které podle právního řádu odpor takový ospravedlňují. Posoudit pak, jsou-li tyto předpoklady dány, přísluší po řádně provedeném řízení jedině úřadu rozhodujícímu o zavedení národní správy, a nikoliv osazenstvu samému jeho zástupcím orgánům

Žalovaný úřad, vycházející patrně z právního názoru, že pro zavedení národní správy podle § 3 dekretu nesejde na tom, v čem ohrožení plynulosti výroby a hospodářského života má svůj původ, a že již pouhý odpor osazenstva, pracovatí v závodech, opatření takové odůvodňuje, nezkoumal v nařikávaných rozhodnutích ani o jaké skutečnosti odpor osazenstva závodu stěžovatele se opírá a jsou-li skutečnosti ty řádně zjištěny, ani zda podle právního řádu odpor takový ospravedlňují.

Poněvadž následkem tohoto mylného právního názoru zůstala skutková podstata nařikávaných rozhodnutí neúplná, bylo nařikávaných rozhodnutí podle § 7 zákona o nejvyšším správním soudu zrušiti, aniž bylo třeba zabývat se námitkami stížnosti firmy Zátka proti ustanovení národních správců, které zrušením zavedení národní správy padá.

Důsledky rozsudku

Rozsudek potvrdil správnost postupu ministra výživy, až na jeden úsek, v němž jednal podle příkazu vlády. Podle názorů některých právníků rozsudek nepřimo

napadl zákonitost pojmu asociálnosti; to blíží rozbírat nebudeme, rozmnožilo by to spletitost případu i tak dost složitěho. Je-li tento názor správný, pak řada národních správců náhle shledá, že ztratili právní podklad pod nohama.

Jiné stránky rozsudku je však třeba si povšimnout. Některé právní autority soudí, že už rozsudek nejvyššího správního soudu stačí k tomu, aby národní správa přestala právně existovat. Majitelé podali žádosti k příslušným krajským soudům, aby vymazaly národní správy z obchodního rejstříku. Budějovický soud tak učinil, pražský nikoliv. Ministerstvo výživy se rozhodlo, přiklonit se k většině právníků v čele s prof. dr. Hoetzlem a dr. Háchou, že rozsudek je jen příkazem příslušného úřadu, aby nezákonnou instituci zrušil; kdyby národní správa již neexistovala, nebylo by nikoho, kdo by mohl podepsat předávací protokoly. Již proto bude o věci jednat paritní komise stran Národní fronty.

Těžké to bude rozhodování. Zřízení paritní komise není podloženo zákonem. Vzniká rozhodnutím Národní fronty, která po zákonu neexistuje. Není ovšem nezákonná — je vedle zákona, praeter lege. To jsou konečně i politické strany.

Ministerstvo mohlo vzít rozhodnutí Národní fronty na vědomost teprve, když je vydala vláda svým jménem. A rozhodnutí příslušných komisí — jak těch paritních, jež se zřídí u ministerstev a u pověřenectev, tak i ústřední komise u předsednictva vlády — nabudou moci práva teprve, když je provedou příslušné úřady. Komise nemohou rozhodovat jen politicky; vážnosti státu by nepřibýlo, kdyby někdy později rozhodl nejvyšší správní soud, že některé rozhodnutí bylo nezákonné.

Právě v těchto důsledcích je hlavní význam březnové dohody Národní fronty: strany samy se podřídily právnímu řádu.

Opravdu nezbude, než změnit zákon, rozhodne-li většina členů ústřední komise při předsednictvu vlády, že tak vyžaduje veřejný zájem — a pokrok, řekněme to naplno. Složení této komise zhruba odpovídá skladbě parlamentu. Z 15 členů bude pět českých a jeden slovenský komunista, atd.

Druhý spor: o znárodnění

Ve sporu o majetek bratří Zátků nešlo jen o národní správy. V Budějovicích je mlýn. Kdyby bylo možné mlýn znárodnit, spadla by podle dekretu 101 z roku 1945 pod znárodnění i těstárna, sodovkárna a ostatní závody budějovického podniku.

V červenci 1946 oznámila Ústřední rada odborů spolu se závodní radou budějovické firmy, že mlýn v Březi u Budějovic má technické zařízení o denní výkonnosti na zpracování více než 60 tun obilí a že tudíž jsou u něho splněny podmínky pro znárodnění podle dekretu 101.

Ministerstvo výživy bylo tím překvapeno. V mlýnském rejstříku z roku 1937 byl mlýn uveden kapacitou 50,8 tun. Tento rejstřík byl sestavován za účelem rozdělení kontingentů mlýnům. Číslo byla spíše vyšší než nižší; poválečné kontroly v okolí Prahy to vesměs prokázaly.

ÚRO tvrdilo, ministerstvo tedy zkoumalo. Vyslalo do mlýna komisi, která 5. srpna provedla pokusné mletí, a zjistila theoretickou kapacitu 58 tun. Při praktické zkoušce, prováděné 3 až 4 hodiny, zjistila kapacitu, odpovídající 70 tunám za 24 hodiny. Dva znalci usoudili, že mlýn měl v říjnu 1945 denní výkonnost alespoň 60 tun. Třetí znalec dokazoval v obsáhlém posudku, že praktická kapacita této hranice nedosahuje. Tento znalec byl navržen majiteli, první dva byli členy ústředního orgánu pro znárodněný průmysl mlynářský. Majitelé podali námitku předpojatosti proti těmto dvěma znalcům, ježto v případě znárodnění bude mlýn přičleněn právě uvedenému ústřednímu orgánu. Těto námitce ministerstvo vyhovělo — neučinil tak znamenalo vydat minister-

stvo v nebezpečí, že nejvyšší správní soud jeho rozhodnutí zruší.

I byla vyslána na místo nová komise znalců. V provincii zjistili theoretickou kapacitu 52,6 tun, praktickou 66,4. Avšak v jednomyslném posudku oznámili znalci, že nešlo o výkon průměrný: od množství dlužno odečíst 7% množství žita, ježto se při zkoušce užilo žito o nadprůměrně vysoké hektolitrové váze 76,5 kg; průměr v českých mlýnech je 71—72 kg na hl. Těžší žito lze ovšem semlít rychleji než žito průměrné. Dále znalci provedli další redukci, ježto se podle tržního řádu, platného v říjnu 1945, mělo žito semlít na 85%, při zámelové zkoušce však se vymělo o 0,72% méně. Dále se užilo nadprůměrně řídkých potahů rovinných vysévačů. Zároveň se vymílala pšenice o 3,2 kg vyšší hektolitrové váze, než je normál; a byla o 1% vlhčí než odpovídá zařízení mlýna. I shrnuli znalci jednomyslně: celkový výkon mlýna za 24 hodiny je 58,9 tun, podmínka znárodnění není splněna.

Šlo o výkon špičkový, řekli dále znalci. Pracovat tak delší dobu, znamenalo by velmi brzy opotřebovat mlýnské zařízení. Avšak ÚRO soudí jinak. Tak jako majitelé nic nenamítali proti sestavení první komise, dokud nebyl oznámen výsledek, tak ÚRO souhlasilo s jmenováním komise druhé — dokud nebyl výsledek znám. »Hnal bych takové znalce k čertu,« tak nějak to řekl při pozdějším jednání Antonín Zápotocký. Později ÚRO souhlasilo s vysláním dvou znalců druhé komise k jinému případu, avšak jejich posudek dosud napadá.

I pozvalo ministerstvo ještě znalce z oboru vodní energie. Při zkoušce mlýna byla totiž vypnuta z provozu těstárna, pila a dílny. Závodní rada oznámila, že není možné dosáhnout výkonu, nutného pro znárodnění, při současném zapnutí těstárny. Znalec usoudil, že by za určitých podmínek bylo dost pohonné síly pro všechny závody, avšak jen po 9 měsíců v roce.

Ministr výživy oznámil vládě po slyšení všech znalců 6. března, že podmínky pro znárodnění mlýna dány nejsou.

A znovu: stávka

V Karlíně se proti rozhodnutí ministerstva znovu stávkovalo. Je však prověřeno, že dosud při žádném hlasování zaměstnanců nebyl dodržen požadavek tajného hlasování. Dne 10. března žádalo o tajné hlasování 160 pražských zaměstnanců z 207 přítomných, avšak marně.

Tvrdí se, že v Budějovicích byli i Němci, kterým stát nepřiznal státní občanství, připuštění k hlasování o tom, má-li stát znárodnit majetek české rodiny.

Část zaměstnanců — a to je pokrok — hlasovala pro znárodnění s výhradou, že se tak stane podle platných zákonů.

literatura a umění

Jaroslav Bitnar

Nikola Šuhaj dříve a nyní

Stalo se v těchto dnech, že byl v jednom pražském týdeníku uveřejněn otevřený dopis ministru informací a ministru vnitra, který končil „kategorickým požadavkem okamžitého stažení filmu „Nikola Šuhaj“ z oběhu“. Jaké bláznovství, řekl jsem si, volat po takových policejtských zákrocích, ať už je ten film jakýkoli; a hned jsem se šel na něj podívat. Teď, pod jeho bezprostředním dojmem, bych chtěl adresovat do celá jinou výzvu někomu docela jinému než dvěma příslušným ministrům; chtěl bych říci všem, kdo vůbec chodí do biografů, aby si to uspořili jinde a šli na „Nikolu Šuhaje“ raději dvakrát než jen jednou — a aby mezitím četli ten román Ivana Olbrachta, jenž byl filmu námětem. Stojí to věru za poučení, které plyne z tohoto srovnání.

Že film „Nikola Šuhaj“ je slabý, ubohý, papírový, řekla už odpovědná kritika s dostatek jasně. Že kniha „Nikola Šuhaj loupežník“ je silná, velkolepá, pravdivá, ví každý, kdo ji četl. A každému, kdo četl román a kdo viděl film, se proto vnučují otázky: Odkud ten úžasný rozdíl? Jak je vůbec možný? A kdo jej zavinil?

Nelze jej klást za vinu J. M. Krňanskému jako režiséru — ten tu byl spoután scénářem. A nelze ji celou připsat na vrub ani Krňanskému jako scénáristovi, když přece Ivan Olbracht dovolil, aby u námětu filmu bylo uvedeno jeho jméno a když v tisku své strany film kryl proti jeho kritikům svojí autorskou autoritou. Ne, zde vůbec nelze mluvit snad jen o nějaké individuální vině těch, kdo jsou za film přímo odpovědní. Kniha byla napsána v roce 1932, film byl natočen v roce 1946: v rozdílu mezi knihou a filmem se odráží rozdíl mezi tím, čeho byl v našem veřejném, politickém i kulturním životě Ivan Olbracht exponentem před patnácti lety a čeho je exponentem dnes.

Je záhodno ukázat to nejprve trochu zblízka. V románu i ve filmu žijí vedle sebe lidé tří národů: Češi, Židé a Rusíni; jak vypadají v románě a jak ve filmu?

Češi — to jsou tu především četníci v Koločavě, karpatské vsi Nikolý Šuhaje. V knize jejich kapitán „dostává antisemitské záchvaty“, „nenávidí všechny ty Židy“; kdyby byl diktátorem, „dal by je rozčtvrtit a rozvěšovat po domech“, že je jen velitelem četnické stanice, dává rozkaz k pogromu na Židy: „Poštvejte na ně obyvatelstvo! Bijte je, střílejte je, věšte je!“ Četník Vlášek pustí za třicet tisícovek už chyceného Šuhaje. Závodčí Svozil zradí za lásku krásné Eržiky své kamarády. A všichni ti četníci zapalují chaty podezřelých, týrají zatčené, bijí ženy pěstmi do tváře, dív neubijí třináctiletého hochy; „běhali zběsile po vymřelé vsi, honili ranami každého z ulice, vnikali do chýší a bili tam také“; nakonec se chtějí s vrahy rozdělit o odměnu a pájí salvu za salvou do mrtvol obou Šuhajů, aby tak „prokázali“, že ti mrtví padli jejich ranami. Český lékař kryje při pitvě jejich podvod — český úřední lékař, který předtím celé měsíce léčil tyfem onemocnělého Šuhaje a mlčel, mlčel jen z bídného strachu, který stál život několika lidí. A za tím vším se kdesi v pozadí rýsují užhorodské úřady, za Užhorod je odpovědná Praha.

Tak to vypadá v knize. Ve filmu zmizel z četnické stanice úplatný Vlášek i zrádný Svozil, z četnického velitele opadala protižidovská zuřivost, jeho podřízení konají jen vzorně svou těžkou povinnost. Uhodili snad přece někdo z nich některého Rusína, je to jistě Fekete Imre, Maďar, převzatý ze starého režimu — nová postava, přidělaná pro film; její předobraz v románě, Lenard Béla, odešel z Koločavy dříve než přišli Češi.

O tomto filmu teď kdesi napsali, že prý má „protičeskou tendenci“: jaký nesmysl! Právě naopak, film bere proti knize do ochrany někdejší režim českých agrárníků na Podkarpatsku, hledí zakrýt mnohá provinění jeho úředních činitelů, smazat leckteré skvrny s jejich lidských charakterů. Proti čemu Ivan Olbracht 1932 vznášel obžalobu, to kryje Ivan Olbracht 1946.

Chtěli v tomto filmu odhalit i jakousi „antisemitskou tendenci“ — zase neprávem, ve filmu není po ní ani stopy; naopak, ten tu zase jen zkrášluje skutečnost, jak ji kdysi pranýřovala kniha.

Posuďte sami: V románě řádí lajtnant Mendl Wolf; vede útok rakouských vojáků na Koločavu: „Na ně! Nešetřte z té holoty nikoho!“ Zbije do krve a do bezvědomí komandanta koločavských rebelů, uhasí svou cigaretu o nos jejich starosty — ve filmu se tento ofícírek vůbec neobjevuje! Abraham Beer je v románě podařený taškář, který tajně kšeftuje s Nikolou, okrádá jeho otce o louku, podněcuje k zákeřné vraždě jeho kamarády; to všechno ve filmu mizí, z Abrahama Beera je tu právě jen lišácký lichvář, postava proti své románové předloze přímo zidealizovaná. V knize učí židovští

parasiti české pány, „že se v této zemi nedá vládnout bez Židů“: film o této souhře nechce nic vědět. Zato si přidává Leiba Abrahamoviče, jakéhosi místního socialistického vůdce, velmi sympatického hrdinu... o němž kniha zhořla nic neví.

Čili: Ivan Olbracht 1932 stavěl nemilosrdně na pranýř parazitnické vyřídění židovských lichvářů a krčmářů, je muž se dobře dařilo pod každým režimem, i pod českým — Ivan Olbracht 1946 z toho příliš mnoho shovívavě smlčuje. Filmu, který kryje svým jménem, nelze ani v nejmenším vytýkat antisemitské tendence; stejně směšné by bylo hledat v něm snad naopak nějaký filosemitismus. Skutečnost je jiná: ve filmu se šetrně zahazují ty drásavé krutosti podkarpatských poměrů, na něž kdysi román vrhal nelitostné světlo.

A rusínský lid? V knize žijí všichni ti pasteveci a dřevorubci, „prapravnuci rebelantských nevolníků“, zoufalým životem, „týráni židovskými lichváři a novými českými pány“, a „v každé krvince jejich žil jest nejasné vzpomínání křivd minulých a palčivé vědomí křivd dnešních“. Z těchto křivd toho ve filmu vidíte pramálo — nebyly snad dost fotogenní? Pramálo tu cítíte z dusné atmosféry dvojnásobného útlačku, která kdysi vystupovala z každé stránky knihy s neúprosnou pravdivostí. Tam kdysi byli všichni ti utlačovaní „v jádru duše loupežníky“, neboť to byl jediný „způsob obrany, který znají“: na veliký rozdíl od filmu, kde aspoň při návratu z války dovedou svádět revoluční bitvy... o nichž zase kniha, pravdivá kniha, nic nevěděla. To si tedy film lacině přilhává. Právě tak si přilhává i folklorové idyly s čistě okrojovanými figurkami, tančnicími kolem ohňů, skotačícími po poloninách.

V knize jste každým nervem cítili tíhu staletí útisku a hladu, ležící na lidech, pro něž pluh nebyl ještě vynalezen a pro něž jsou jejich hory ještě plny vlkodlaků, čarodějnic a kouzel. Tam jste dýchali vzduch země, jaké „ještě dovedou milovati loupežníky a cítí je jako národní hrdiny“. — To všechno je ve filmu setřeno. A není to snad setřeno prostě jen neschopností režie, bezcítění k baladickým temnosvitům; ne, zde se prozrazuje záměrně.

Což je, dost přirozené, nejlépe vidět na postavě vlastního hrdiny. V Olbrachtově knize je Nikola Šuhaj loupežník a vrah. Ovšem, není loupežník a vrah, jak ho vidí protokoly vyšetřujících orgánů; jeho lidský, vnitřně pravdivý portrét byl nakreslen básníkem, jenž neměl proč zkrášlovat. Co na tom, že Nikola se svým kamarádem zabije babu, u níž našel úkryt a pohostinství? Že zastřelí četníka, který mu chodí za ženou? Že se málo romanticky ožení a chce klidně žít jako „zbabělý voják, který utekl“? Nevadí, že ho vidíte zbitého a přivázaného k šicimu stroji, že ho vidíte, jak podplácí četníka, jak utíká, jak se bojí ticha. Vezmete klidně na vědomí, že v kapsách zabitého loupežníka najdete zlaté hodinky a šestadvacet tisíc korun. Ano, Nikola Šuhaj románem je vrah a lupič, jak jím byl ve skutečnosti: román z jeho osudů nic neskrývá a nic nezkrášluje — nepotřebuje to, nechce to. Naopak chce vystihnout všechnu tu pramálo krásnou skutečnost, aby ji konfrontoval s „s mackbethovským příběhem o nezranitelném Šuhajovi, o loupežníku Nikolovi Šuhajovi, který bohatým bral a chudým dával“, s pohádkou o boji za svobodu, s legendou, v níž bezmocnost utlačovaných proměnila loupežníka ve svého přítele a v nepřítel pánů. V tom je velikost Olbrachtovy knihy, jak pravdivě dovedla oslavit karpatský lid v jeho krásné pohádce, zrozené z odporu k ošklivé skutečnosti.

— A banálnost, papírovost, proľhanost Olbrachtova filmu má svůj nejhlubší kořen v tom, že se pokouší proměnit pohádku karpatských horalů v pohádku našeho ministerstva informací.

V pohádku o tom, že „skutečný“ Nikola Šuhaj nebyl loupežník, nýbrž tragický hrdina revoluce a oběť svého heroického idealismu. Ve filmu je z něho jakýsi partyzán, od

něhož se oddrobují jeho kádry, jak opadá poválečná revoluční vina. Zůstává nakonec sám, protože nedbá výstrahy, která je vlastním smyslem celého filmu — a která zní nejdutěji ze všech jeho dutých slov: „Nikolo, vrať se ze svých lesů, teď nejsou revoluční podmínky!“

Nikola nedbá, je zaslepen svým romantismem; a tak se nesmí divit, že ho ubijí jeho někdejší přátelé. Je to chyba, měl počkat na „revoluční podmínky“, které jednou teprve dozrají, závěr filmu to slibuje.

Nu a pro tohle „poučení“ byl film natočen! Za to neřekoval čs. státní film vydat 18 milionů Kčs. Český spisovatel napsal v r. 1932 román, jakých je málo v naší literatuře; v r. 1946 jej dovolil předělat ve filmovou slátaninu tak ubohou, že i v naší nepřilíš hodnotné produkci jen stěží najde sobě rovné.

Zajisté, velmi dobrá kniha se může v rukou neschopných scenáristů a režisérů kdykoli proměnit ve velmi špatný film. V případě „Nikoly Šuhaje“ je však třeba pochopit, že katastrofální výsledek nebyl ani zdaleka tak zaviněn neschopností filmařů, jako úmyslem, který byl při tom sledován: pravdivá kniha tu byla záměrně proměněna ve živý scénář, sloužící potřebám propagandy.

A vy byste snad očekávali, že by z toho mohl vzniknout dobrý film? Ale když už byl natočen, ať jen klidně dál běží na plátnech našich kin! Jděte se na něj podívat a srovnávejte Ivana Olbrachta 1932 s Ivanem Olbrachtem 1947. Uvidíte slávu a pád velkého spisovatele; uvidíte, jak z básníků se stali odboroví přednostové a byrokrati.

život a instituce

Amos Pokorný

Lidové soudy

Je s podivem, jak zřídka soudcové píšou o svém zaměstnání. Svě denní zkušenosti ze soudní síně nepovažují za tak důležité, aby se o nich psalo. To už by se musilo něco stát!

Velký zájem je nyní o lidové soudnictví, kdy denní tisk má sotva tolik místa, aby v největší stručnosti referoval aspoň o těch případech, které tvořily dějiny národa za okupace. Kdo však tu může žádat od soudce, aby o své práci něco napsal, když je v pravém slova smyslu zaprážen od rána do večera? Kdo by slyšel o tom, aby se vypisovala přelíčení až i na 17. hodinu? Aby soudce psal po večerech rozsudky doma, protože v úřadě není na to času pro styk se stranami a studium spisů? A kdo ví o tom, že postavy ze spisů provázejí soudce i na procházce, ba i ve spánku, neboť rozhodovat ve stanném řízení o cti, svobodě a nezávadnosti o životě je příliš odpovědný úkol. Jen mimochodem budí zde řečeno, že soudcové za svou stachanovštinu v lidovém soudnictví nedostávají zvláštní odměny. To jim však ani nevádí, spíše je znepokojuje otázka, zda se po skončení lidového soudnictví budou moci vrátit na místa, na která by jinak měli nárok.

Až se za měsíc skončí činnost mimořádných lidových soudů, bude jistě podána podrobná zpráva o tom, kolik zločinců bylo popraveno, kolik let žaláře uloženo, kolik obžalovaných osvobozeno. Než taková statistika nepoví mnoho o tom, zda lidové soudy dostaly svému poslání, zda oddělily dobré od zlého, věrné občany od zrádců. Statistika prozradí málo o tom, jací lidé stáli před senáty lidových soudů. Něco snad napoví skutečnost, že mnoho rozsudků, snad polovice, zněla na zproštění. Byly soudy málo přísné? Nebo se žalovalo více, než bylo potřeba?

Kdo byl činný v lidovém soudnictví, ať jako soudce z povolání nebo jako soudce z lidu, sotva se může zbavit dojmu, že si zákonodárce toto soudnictví představoval zcela jinak.

Kromě Němců, kteří se za okupace hrubě provinili proti základním lidským právům, měli před lidový soud přijít opravdoví škůdci národa, lidé zaprodání nacistům, lidé, kteří využili moci okupantů, aby ukojili svou mstivost nebo jiné zločinné pohnutky. Tak to napovídají trestní sazby, které nedovolují za zločiny podle retribučního zákona menší tresty než pět let těžkého žaláře. Výjimku stanoví jen § 16 zákona, který dovoluje snížit trest nebo vůbec upustit od trestu u těch, kdo se obrátili od zlé cesty a přispěli k boji národa za svobodu nebo se přičinili o zmenšení zla, způsobeného okupanty.

Přichází dost darebáků před lidový soud, a po pravdě budí řečeno, že se málokomu z nich podaří ujít přísnému odsouzení. Ale přicházejí také jiní lidé, kteří neměli ani trochu sklonu k fašismu a o jejichž češství nikdo nepochyboval. A přece je přísný prokurator povolal před obávaný pětičlenný senát. Jsou to tak zvané pavlačové příběhy a opravdu nejdnou vznikají na předměstských pavlačích, kde od milování k bouřlivému sporu nebývá daleko. Dostanou se do sebe dvě sousedky, a když spor vyvrcholí, užívá se časových výrazů, v době okupace tedy vyhrůžky gestapem. Došlo-li včas ke smíru, nic se nestalo. Trvala-li však zášť přes 5. květen, byla z toho nebezpečná vyhrůžka, kterou trestá lidový soud (od pěti let výše), třebaš spílající ženu ani ve snu nenařadilo, aby šla žalovat na gestapo.

Jsou i o něco horší věci mezi pavlačovými příběhy. Pan A byl šmelinář a odlákal panu B manželku. B byl nešťastný a šel si postěžovat četníkům. Nešlo mu o pana A, šlo o manželku, ale vypravoval četníkům, že manželka se bude držet pana A, dokud on bude mít tolik peněz. Odkud má peníze? Prodává pod rukou. Četníci udělali prohlídku u pana A, který byl i jinak nechvalné pověsti a přichází svědčit v trestaneckých šatech. Pan B se odpovídá před lidovým soudem.

Pekař a lékař byli sousedé, ale neměli se rádi. Pekař měl vzduchovku a udělal si terč na tyčkovém plotě směrem k lékaři. A střílel veřejně. Lékař si stěžoval četníkům, že mu broky zalétají do zahrady. Nic se nestalo, pekař střílel dál, ale lékař byl po převratu zatčen pro udavačství. Udal prý pekaře pro držení zakázané zbraně. Byl čtyři měsíce ve vazbě a teprve skoro po dvou letech se dočkal u lidového soudu rehabilitace.

A tak by se mohlo pokračovat do nekonečna. I kdyby snad někdy soudce z povolání uvažoval, zda přece snad není dána skutková podstata zločinu podle retribučního zákona, nenajde u soudců z lidu pochopení. Přisedící, který není právníkem, se spíše diví, jak se taková věc mohla dostat před lidový soud, když se nehodí ani na malý dekret. Přisedící nepochopí, že obžalovaný je zločinec, je-li v zákoně nad i čárka, a že je řádný člověk, je-li tam tečka.

Jsou však i případy opačné, kdy před soudem stojí mravně zvrhlý darebák, takový, před kterým slušný člověk štítlivě ustupuje, a přece soudce z povolání má těžkosti, kam jej v retribučním zákoně zařadit, aby nešel spravedlivému trestu. Na příklad Němec, který znásilňoval české ženy před popravou. Až se člověk odporem otřese. Jistě je hoden smrti, ale podle kterého paragrafu? Retribuční dekret, který ze zákona skoro sto let starého uvádí i nakládání s člověkem jako s otrokem (to není, jak by se laik domníval, nějaké násilné zacházení s člověkem, tohoto zločinu se dopouští, kdo na př. koupeného člověka nepustí na svobodu, kapitán, který na loď vozí otroky a pod.), docela zapomněl na násilné smilstvo. — A podobných netvorů nebylo málo. Anebo Čech, který se chlubil, že od roku 1939 byl ilegálně činný, byl odsouzen německým soudem pro krádež. Po převratu uvěřil krajský soud jeho slzám a tvrzení, že se ke krádeži přiznal u německého soudu, jen aby nebyl stíhán pro letáky, a vyčistil mu trestní rejstřík. Jenže vyšlo najevo, že se na Pankráci stal kápem v kartonáži a tam týral české vězně, zvláště mladistvé. Asi dvacet svědků potvrzuje, že byl horší než němečtí dozorcí. Čeho se však dopustil? Chtěl-li větší výkon vězňů, bylo by to

snad vydírání podle § 5, odst. 2 retribu. dekretu, jednal-li však jen z vrozeného sadismu? Nezbyvá než podpora nacismu podle § 3, odst. 1. Nejde to dobře dohromady, ale může být takový zvrhlík ponechán řádnému soudu pro lehké ublížení na těle?

Snad bude mít nejvyšší soud pro věc pochopení, dostane-li se to k němu se zmáteční stížností pro zachování zákona, a ponechá § 3, odst. 1 retribu. zákona široký výklad, jaký mu daly lidové soudy. Je velkou nevýhodou retribučního zákona, že nemá nějaký obecný paragraf, podle kterého by se mohly odsoudit i činy, které se pod žádné jiné ustanovení nehodí a přece svědčí o zvrhlém využití stavu, způsobeného německou okupací. Neškodilo by, kdyby lidové soudy samy mohly trochu tvořit právo. A ovšem také opačně. I když je dána skutková podstata zločinu podle retribučního zákona, nemělo se zapomenout na případy zvláštní povahy, pro které je i nejnižší hranice trestní sazby neúměrně těžkým trestem, že nutí soudce z lidu, aby hlasovali pro osvobození nebo aby pracně usvědčovali obžalovaného z nějaké záslužné činnosti pro osvobození státu.

Praxe vůbec dokazuje dvojsečnost ustanovení § 16, odst. 2 retribu. zákona. Čím větší darebák, tím více zásluh v boji proti okupantům. Často ovšem vylhaných. Drzé čelo je lepší než poplušní dvůr. Přejde obžalovaný a docela klidně vypravuje s největšími podrobnostmi, že byl od roku 1944 partyzán, že byl ve spojení se skupinou kapitána Josefa Novotného, že byl v boji s německými četníky raněn. Na štěstí má ministerstvo národní obrany už přesnou evidenci odboje a může rychle sdělit, že kapitána Novotného nezná. Jiní však přivedou smečku cvičených svědků, o nichž se lidový soud nemůže hned dovědět, že nedávno jen o chlup sami ušli lidového soudu. Ostatně někdy dobrý český člověk uvěří obžalovanému a v dobré víře mu to dosvědčí. Ostatně bývají i skutečné zásluhy, třeba bezcenné. Kdo měl na příklad spojení s gestapem jako konfident, mohl leckterému ze svých známých pomoci. I když pomáhal za peníze, svědek to neuvede, ještě dnes je šťasten, že unikl gestapu, a je ochoten vložit za obžalovaného ruku do ohně.

Kdo by chtěl kritizovat lidové soudy, musil by znát, za jakých okolností se tu pracuje. Řádný soud dostane spis vyšetřený a v devadesáti případech ze sta by mohl předseda rozsudek vypracovat předem. U lidového soudu by se mu to podařilo sotva v desíti procentech. Často není ve spise skoro nic, někdy nebyl obžalovaný ani vyslechnut. Výslechy svědků jsou nepřesné a neúplné, někdy se v tlustém spise mluví o všem možném a jen v nějakém postscriptum je zmínka o žalovaném zločinu. Dobře to charakterisoval nedávno jen soudce, že řízení u lidových soudů není řízení stanné, ale přestupkové. Praxe si pomáhá tak, že předseda povolá obžalovaného před přelíčením a sdělí mu, co se na něho žaluje. Přitom mu dá možnost, aby přednesl vývodní návrhy, a teprve pak vypisuje přelíčení. Tím sice nejsou vyloučena překvapení, ale přece má soud aspoň vodítko pro hlavní přelíčení. Přelíčení jsou o to namáhavější, a soud má daleko větší odpovědnost za svůj výrok než řádný soud, ale právě proto probírá věc tak pečlivě, že nějaký nespravedlivý rozsudek v neprospěch obžalovaného je za dnešní praxe skoro vyloučen. Spíše opačně, ale pak není řečeno poslední slovo, protože podle zákona zůstává možnost projednat věc znovu u řádného soudu.

Lidového soudnictví by bylo využito jen polovičně, kdybychom se spokojili tím, že soudy vykonaly svou retribuční úlohu a že se nyní vrátíme zase k řádnému soudnictví. Důležitější než odplata je zkušenost, která se tu učinila se soudci z lidu. Bylo by škoda, kdyby se těchto zkušeností nevyužilo při budování našeho trestního soudnictví nebo kdyby se tyto zkušenosti po několika generacích studovaly a naše soudy zatím jely dále podle trestního řádu z roku 1873, ne-li nejstaršího, pak jistě jednoho z nejstarších na světě.

Zkušenosti, které soudci z povolání učinili se svými lido-

vými přísedíci, nejsou jistě špatné. Byli to lidé převážnou většinou (třebas někdy narychlo) dobře vybraní a bez rozdílu stranické příslušnosti konali svůj úkol vážně, pečlivě a trpělivě sledovali přelíčení a svůj hlas o vině nebo nevině dávali s plným vědomím svého odpovědného úkolu. Po této stránce lidové soudnictví dostalo svému úkolu a nebylo by jistě na škodu, kdyby se jeho prvky vnesly i do řádného soudnictví. Nebylo by ovšem potřeba čtyř, stačili by dva soudci z lidu vedle jednoho nebo dvou soudců z povolání. Bylo by to vhodnější než starodávná a těžkopádná dvanáctičlenná porota, jejíž výrok nebývá tak odpovědný, protože ho neodůvodňuje. Nebyla by to ani novinka v našem právu, uvažuje se o tom již dávno a máme lidové přísedíci v jiných oborech soudnictví. Osvědčilo se to v trestním soudnictví i v jiných státech, zvláště také v SSSR, kde všechny nalézací soudy od národního (našeho okresního) až po nejvyšší soud jsou tříčlenné, po jednom soudci a dvou přísedících, jen v odkvolacích soudech zasedají tři soudci.

do ba a lid é

K a v a l e

•Přijde ale čas, že se voják vrátí...•

Existuje v dnešní době vůbec problém zahraničních vojáků k 2. odboje? Mají své osobité starosti, o které se s nikým nedělí? Mají, i když o nich pečlivý pozorovatel našeho veřejného života není ani zčásti zpraven. Zahraniční vojáci se v postupu události po revoluci dostali mezi kola velikých zjevů a změn a zmitají se v obrovské mašině našeho veřejného života dosud celkem bez povšimnutí. Zní to snad paradoxně, ale je pravda, že zahraniční vojáci jako skupina unikli celkem veřejné pozornosti a veřejnému zájmu právě pro velikou spoustu a neobvyklou složitost svých starostí, jimiž byli a dosud jsou tak zaměstnáni, že neměli a nemají času zasahovat výrazně do věcí našeho státu.

Bylo by však omylem předpokládat, že k dnešnímu dění nemají co říci. Měli své připomínky po celou dobu války a nevzdali se jich. Bylo by také křivdou nevsímat si jejich sociálních starostí.

40.000 ?

Kolik je vůbec zahraničních vojáků? Na sjezdu jejich delegátů v Praze se hovořilo o čtyřiceti tisících. Je to snad příliš nízký odhad. Údaje o početních stavech našich zahraničních jednotek sice dosud nebyly uveřejněny, ale jsou známa některá čísla, i když snad ne zcela přesná, která postačí k zásadní orientaci.

Ve Francii roku 1939 a 1940 sloužilo asi 15.000 vojáků, snad o něco méně. Valná většina jich má nárok na titul zahraničního vojáka a na zahraniční medaili. Asi třetina se jich dostala po pádu Francie do Velké Británie. Tam k nim přibyl několik set nováčků, kteří nastoupili službu přímo z Anglie, a asi tisíc těch, kteří přišli z ostatního západního světa. Ze Středního Východu přišlo do Anglie asi 2.000 mužů. Na sklonku války převzala západní brigáda přes tři tisíce lidí z německé armády a z t. zv. vládního vojska.

Čísla o čs. vojsku ze SSSR jsou ještě nepřesnější. Vedle několika set lidí, kteří prošli s gen. Svobodou internací na začátku války, patří k nim asi 12.000 Volyňáků (toto číslo bylo uveřejněno v tisku) a tisíce dalších — Slováci, Rusíni, důstojníci, kteří se na východ dostali z Anglie atd. Je při tom obecně známo, že východní vojsko bylo početně silnější než západní.

Z á p a d a v ý c h o d

V prvních měsících po revoluci se zdálo, že mezi zahraničními vojáky ze západu a z východu vznikla a roste jakási revnivost. Byla-li, dnes už není. V jednotách Sdružení zahra-

ničních vojáků ji nebývá vidět. Nebezpečí sporů zde však na začátku bylo a vysoké vojenské osobnosti přilévaly nešikovnou reží olej do ohně. Zahraniční vojáci do dnešního dne nevědí, proč západní jednotka nemohla přijet na pražskou přehlídku o nějaký den dříve nebo proč jednotka východní nemohla se svou přehlídkou o nějaký den počkat. Jednota srdcí, duší a společného postupu se mohla zrodit prostým a logickým způsobem při společné přehlídce v Praze, první na půdě osvobozené vlasti před prezidentem republiky.

Pravilo se také, že vojáci ze západu jsou západníci, vojáci z východu pak že jsou východníci. Kdyby si někdo dal práci s hlasováním v obou skupinách a doplnil výsledek svého pátrání četbou západních i východních vojenských novin, zjistil by, že zde výjimka nepotvrzuje pravidlo; neboť pravidlo zde není.

Šest let

Vojáci z východu i ze západu potvrzují šmahem, že československé veřejné instituce a naše veřejné mínění není v praxi ochotno přikládat zásluhám zahraničních vojsk takovou váhu, jaké si zaslouží. Tato situace trvá a jsou o ní denně čerstvé doklady. Nepomáhá ani zveřejňování údajů o bojové činnosti zahraničních armád. Vojáci sami se ostýchají vychloubat se svými zásluhami. Nepřipominají ani tu největší a nejskvostnější, o níž se dělí jen se zahraničními vojsky Polska a Francie a s některými vojsky Velké Británie. Je to ostatně zásluha společná jádru naší východní i západní armády; skutečnost, že naši zahraniční vojáci byli ve zbrani od samého začátku války až do jejího konce. Bez přestání, déle, než valná část vojska britského a než armády USA a SSSR. První zahraniční jednotka byla založena v Polsku dlouho před vypuknutím bojů. Z ní povstala — přes cizineckou legii a Agde — čs. divise ve Francii a v ní se zrodila — přes internaci a Buzuluk — čs. armáda v SSSR.

Prezident

Jakou ideologickou výzbroj mají zahraniční vojáci po ruce? V první řadě dva projevy prezidentovy, první z března 1946, druhý z ledna 1947, kde je zcela jasně vytýčena perspektiva jejich budoucího postupu. Dále pak zásady legionářů z první světové války. Přesto však nemohou své věci prodat.

Komplex problémů kolem otázky zahraničních vojáků je tak spleť, že snad bude srozumitelnější uvést některé úkazy než se snažit o diagnosu a o návrh řešení.

ČsOL

Zahraniční vojáci 2. odboje jsou organizováni ve svém Sdružení, které se připojilo k Čs. obci legionářské. Ve styku s MNO pracují přes kancelář legií, v ostatních věcech mají k dispozici organizační základ ČsOL a legionářský tisk. Ve Sdružení je však organizováno jen asi 10.000 zahraničních vojáků, tedy snad čtvrtina.

Zaopatření a nezaopatření.

Košile bližší tělu než kabát; zahraniční vojáci mají co říci, ale než se k tomu dostanou, musí mít co říct. Než se na sjezdech Sdružení bude vážně a konkrétně mluvit o názorech zahraničního vojska na veřejný život republiky, kterou pomáhali osvobodit, bude třeba vyřídit všechny sociální věci, které na sjezdu delegátů dne 8. března 1947 zabraly skoro celou dobu určenou diskusi.

Ukážeme na několika málo příkladech, jakého druhu jsou tyto sociální starosti:

Doktor inženýr, agronom, sedí v Praze a likviduje továrnu na rukavice, kterou zdědil po svých příbuzných. Je v republice sám. Likviduje, protože jeho továrna na rukavice je celkem zbytečná. V ministerstvu zemědělství už pro něj nebylo místo, na státních velkostatecích také ne, do ciziny se nechce vrátit. Čeká tedy, vyskytne-li se mu příležitost k práci v jeho oboru.

Bývalý studující vysoké školy obchodní se vrátil do Brna

v 28 letech. Usoudil, že je na další studium příliš starý, a dostal po delším běhání národní správu velkoobchodu s textiliemi. Velkoobchod je však v likvidaci. Národní správce neví, co bude dál.

Vyučený holič přišel do pohraničí a hledal národní správu holičského závodu. Přišel pozdě. Na zařízení svého podniku nemá peněz. Zůstal tedy na vojně a je rotným kdesi na jižní Moravě. Není vyloučeno, že se stane zásluhou svých kamarádů národním správcem obchodu s obuví na českém severu, ale nechce se mu do toho, protože botám nerozumí.

Sedmadvacetiletý Slovák, zahraniční nadporučík, studuje v Praze práva. Dostává 1250 Kčs stipendia měsíčně. Má před sebou ještě přes rok studia a myslí, že studování nechá, protože zjistil, že se stipendiem nevyjde ani při důkladném omezení svých nároků. Na Slovensko však nechce, protože není spokojen s tamními poměry, a v Praze byl při žádosti o místo už několikrát odmítnut, prý proto, že je Slovák a že nemá zkušenosti.

Všechny tyto čtyři případy jsou v záznamech Sdružení asi vedeny v kartotéce umístěných zahraničních vojáků; vždyť první má továrnu na rukavice, druhý je národním správcem, třetí zůstal na vojně a čtvrtý dostává stipendium.

Ze záznamů Sdružení však vysvítá, že mezi deseti tisíci členy je přes osm set lidí, kteří dosud nejsou zaopatřeni.

Jak zní nářek zahraničního vojáka?

„Je nás málo, politické strany se nás nezastanou, protože to nestojí za to, národní fronta o nás ví, ale co z toho?“

Politické strany jistě hrají nemalou úlohu v organizaci zahraničních vojáků, právě jako v spoustě jiných velkých organizací. Případ zahraničních vojáků však nesnese srovnání třeba se Svazem vysokoškolského studentstva nebo jiným spolkem podobného rázu. Je totiž neskonale komplikovanější.

Vedle čtyř politických stran zde vystupuje ještě Čs. obec legionářská a starosti s byrokraty. Vždyť ani osvobození političtí vězňové nepřetrhali pouta s domovem tak důkladně a na tak dlouhou dobu jako zahraniční vojáci. Po návratu z ciziny našli vojáci místo svých rodin často jen smutnou povinnost shánět úmrtní listy. Šťastnější se vítali s nejbližšími příbuznými, kteří se před nedávnem byli vrátili ze Svatobořic nebo z táborů v Německu. Jen ti nejšťastnější se vrátili do neporušených domovů, celých a pevných, ale i tito nejšťastnější museli shánět potravinové lístky, osvědčení, všechny osobní dokumenty, potom šaty, pak byty, a na každém kroku se dohadovat s úředníky, kteří nedovedli pochopit, že zahraniční vojáci nefasovali v Rusku nebo v Anglii kennkarty.

Ještě legionáři

Srovnání situace zahraničních vojáků 2. odboje s postavením legionářů z první světové války není bez zajímavostí. Řada zákonů a nařízení, které si legionáři vymohli již v první republice, neplatí na zahraniční vojáky. Legionáři utěšují své mladší kolegy slovy o tom, že i oni se po návratu do vlasti setkávali s podobnými obtížemi. Tato útěcha je sice sladká, ale otvírá před vojáky 2. odboje nevábnou perspektivu. Zdá se, že budou muset podstoupit boj již jednou probojovaný a že se setkají s překážkami, které už kdysi zdolávali legionáři. Vědí dále, že úsilí bude tentokrát marnější. Legionářů bylo více, a legionářům se podařilo vybudovat si své instituce, které tentokrát už nebude možno zakládat: Legio-banku, Centrokomisi atd. Odpadá také prakticky možnost vstupu do veřejných a státních úřadů.

Zahraniční vojáci 2. odboje vědí až příliš dobře, že kromě svého Sdružení nemají už nic.

Vojáci a vojenská správa

Jest skupina zahraničních vojáků, která zůstává spjata svazkem těsnějším, než je Sdružení: ti, kteří zůstali na vojně a žádali o aktivování. O jejich svizelích referoval na sjezdu dne 8. března 1947 pplk. Rajcin, sám zahraniční voják, který zůstává na vojně. Bude snad lépe o této otázce v tisku nepsat. Vysoký činovník nové čs. vojenské hierarchie pplk. Raj-

dopisy

cin pronesl o strastech svých druhů závažná slova. Tak závažná, že armáda jistě zjedná nápravu sama a co nejdříve, ve vlastním zájmu.

Bylo závažně řečeno, že zahraniční vojáci budou základem nového čs. vojska. Vojenská správa ví, že počet zahraničních vojáků, kteří chtějí zůstat na vojně, stále klesá. Zadržitelé o aktivování nechtějí žít v nejistotě a své žádosti postupně ruší.

Slovensko

zaujímá zvláštní a svérázné postavení i v organizaci zahraničních vojáků. Je tam zcela jiný poměr mezi zahraničními vojáky 2. odboje a legionáři. Ti zahraniční vojáci, kteří žádali o aktivování, pociťují na Slovensku zcela jiné a palčivé křivdy než jejich kolegové v Čechách a na Moravě. Slovenští zahraniční vojáci mají poněkud odlišné nároky na očistu veřejné správy než ostatní Slováci.

Vraťme se k roli politických stran

Z šesti nejdůležitějších funkcí v předsednictvu Sdružení zastávají komunisté polovinu. Toto uspořádání ovšem neodpovídá zásadě poměrného zastoupení, zejména tehdy ne, přihlídneme-li k silné tendenci proti politickým stranám vůbec. Jsou rozliční dumatelé nad možností nápravy. Jsou však zpravidla nakloněni dívat se na budoucnost pesimisticky. Jde jim v první řadě o to, aby po valném sjezdu v červnu tohoto roku pracovalo Sdružení konkrétněji a účinněji, a přiznávají, že nevědí, jak na to. Nevědí ani, jak by bylo možno případně změnit složení předsednictva, aby odpovídalo politickému či nepolitickému přesvědčení členstva. Chyba snad je ve volebním řádu. Na sjezdu delegátů 8. března t. r. panoval každý delegát jedním hlasem, ať zastupoval deset či sto zahraničních vojáků. Chyba je snad také v tom, že většina zahraničních vojáků žije mimo Prahu a že není schůdná cesta k dohodě ještě před červnovým sjezdem.

Ideologický spor

se v prvním náznaku projevil na letošním březnovém sjezdu jasně a výrazně. Na sjezdu byli dva poslanci — zahraniční vojáci, Steiner (KSC) a Holub (SD). Posl. Steiner zaútočil na Čs. obec legionářskou a na některé zásady legionářské politiky, výslovně na postavení Sychravovo ve sporu s Nejedlým.

Posl. Holub přednesl ideový referát; v němž zdůraznil potřebu spolupráce s legionáři. Není důvodu neočekávat, že případný politický spor povede po této linii. Snad dojde k nové a podstatné diskusi v červnu.

Co pak? Dumatelé mezi zahraničními vojáky si uvědomují, že spor by mohl vésti k zániku Sdružení. Linie komunistů a sociálních demokratů byla dána projevy posl. Steinera a Holuba. Národní socialisté, výrazněji řečeno poslanec Klátil a Bartoš, projeví se svou nepřítomností na březnovém rokování.

Zánik...

Zdálo by se snad, že existence Sdružení zahraničních vojáků není sama o sobě důležitá. Byl by to úsudek mylný. Postačí jistě uvést, že by president republiky sotva dvakrát důkladně a důrazně promlouval k členům organizace, která by měla zaniknout bez povšimnutí a bez ohlasu.

... či úspěch?

Dobře, přihodí se snad, že na politické obloze bude jasno a ticho. Sdružení zahraničních vojáků 2. odboje bude pokračovat ve své činnosti při ČsOL. Všichni zahraniční vojáci budou zaměstnáni a spokojeni.

Svrchu zmínění dumatelé si nad tímto zázrakem promnou oči a řeknou si: Ejhle, vše jest v pořádku.

Neboť až se toto přihodí, bude v našem státě opravdu všechno v pořádku. Zahraniční vojáci potom už asi nebudou chtít přednášet své připomínky k veřejným věcem, neboť toho již nebude třeba.

NOÚZ

Vážený pane redaktore,

osobní poznámku p. Jos. Běliny o spoluodpovědnosti za ROH považují za další kalení vody o skutečnostech odboje. Není kriteriem událostí. Málo nás zde zajímalo, zda převezme on či kdokoliv jiný, ze zahraniční odpovědnosti za naši práci doma.

Není vinou nikoho z ROH, ani mou vlastní, jestliže v zahraničí nebylo všem známo, že ROH od roku 1943 pracuje jako odbojové hnutí. Zprávy o něm, předávané do zahraničí, byly potvrzeny nejen telegraficky, ale i hesly. Příkazováno domácím odboji ze zahraničí také bylo.

Velmi brzy předložím veřejnosti doklady o vykonané práci národním odboje, kterými doufám přispěji k odstranění snad záměrně šířených mylných představ o domácím odboji.

Karel Veselý-Steiner

SČM

Vážená redakce!

Debata o SČM v »Dnešku« mezi svazomilci a svazobijci se točí v bludném kruhu. Zvláště obhájci vyvinují vynikající snahu zdomakalít »únikový« systém. Tato taktika spočívá v zásadním neodržení se věci, v používání všeobecných frází, z nichž si každý může vybrat co chce. Smysl: udržet prestiž za každou cenu. Proto, chceme-li se dohodnout o jádru problému a najít řešení, budme co nejkonkrétnější. Užijí podobnosti v praktickém životě.

Jeden čilý obchodník se rozhodl založit podnik, jehož čistý zisk udánlivě chtěl odvádět na dobročinné účely státu. Snažil se pro tento plán získat tři své nejbližší obchodní přátele. Jeden z nich odmítl účast ihned. Nedůvěřoval náhlému idealismu člověka, kterého znal jako hrubozrného materialistu. Druhý, dobromyslný slaboch, dal se snadno přemluvit. Třetí, ač rovněž nedůvěřoval, nechtěl odmítnout tuto krásnou myšlenku a priori pro pouhé podezření bez důkazů. Uzavřel smlouvu, podle níž si všichni tři společníci měli být rovni. Praxe se však počala vyvíjet jinak. Organizátor společnosti si počal výlučně osobovat veškeré funkce ředitelské, spol. č. 2, místoředitelské. Spol. č. 3 si zachoval jediné právo, jež mu nikdo neupíral: pracovat. Cítil se vykořisťován, neboť druhí dva si přivlastňovali i část zásluh jemu náležejících. Spolkl to však. Ale brzy zjistil víc nejužší povážlivou: že zisky, které měl dostát národ, jdou převážně přímo do kapes samozvaného ředitele, který, aby si zachoval podporu místoředitele, podstrčil mu tu a tam nějakou tu provisi. Trpělivost spol. č. 3 byla u konce. Zažaloval spol. č. 1 a 2 ze zpronevěry. Avšak práva se nedovolal. Panovala kabinetní justice, řídící se zásadou, že právo má ten, kdo má moc. Byl nakonec rád, že neseděl místo defraudantů. Vyvodil tedy alespoň soukromý důsledek z uvedených událostí: ze společnosti vystoupil. Za tento krok byl přibit na pranýř v »neustranném« tisku a »lidem« za to odsouzen k doživotní ztrátě cti. Poněvadž však spol. č. 1 a 2 mzí ztráta bezpracných zisků z jeho činnosti, a poněvadž se domnívají, že tak dokumentují svou »dobrou vůli«, podávají občas oběma podnikatelům mimo společnost nabídku na spolupráci »na staré základně«. A tím se dostáváme od podobnosti k nynějšímu faktickému stavu v SČM.

Uvedeným příkladem jsem nechtěl rekrimínovat. Chtěl jsem jen názorně vysvětlit stanovisko »nesvazáků«. Pokud SČM bude jen zastřená směrnka komunistické strany, pokud to bude societas leonina, v níž jedni mají jen práva a druhí jen povinnosti, je dohoda nemožná. Opravdovou a neobmyslnou dobrou vůli ukáží jenom ti, kdo budou ochotni pracovat na vybudování nového SČM na základě rovnosti. Smažme neplodné spory o minulost a hledejme základnu, přijatelnou všem bez rozdílu smýšlení a přesvědčení. Poněvadž byly vysloveny pochybnosti o tom, zda je to možné, podávám konkrétní návrh, o němž jsem přesvědčen, že je přijatelný všem, kdož to myslí se SČM poctivě. Vyhnul jsem se všemu, čím by se objektivně mohla cítit dotčena kterákoliv složka Národní fronty:

1. SČM v nynější podobě by byl zrušen. Místo něj by byl ustaven nový Svaz české mládeže, v němž by byly stejnoměrně zastoupeny všechny strany NF v zemích historických na základě rovnoprávnosti. Doporučoval bych podobné zřízení i na Slovensku.

2. Program ideový: Svaz by spočíval pouze na neměnných a věčných ideálech lidského života, t. j. na těch, jež z politických důvodů nemůže popřít nikdo: na výchově lásky k vlasti (nešovinistické), na výchově charakteru, na úsilí o hledání pravdy objektivní a nesubjektivní, na hledání dobra a krásy, na pěstění ducha i těla, na lásce k práci, na účte k právnímu řádu, na podpoře svobody a humanitě, jedním slovem na nefalšované demokracii, bez snahy po jakémkoliv oktrojování duchovní uniformity.

3. Program pevně stanovený: Doma bezpodmínečná podpora obou vládních programů i dvouletky; zahraničně trvalé a pro náš stát životě důležité spolenectví s SSSR, upřímné přátelství se Západem a snaha o překlenutí a nikčiví prohlubování nedorozumění, ježž odměnou bude zachování neotřesitelného míru.

4. Zachování společného tiskového orgánu, v jehož redakci by

byly všechny strany zastoupeny stejnoměrně. Vedoucí plinomocník každé strany by měl právo veta proti každé agitační či tendenční zprávě. Informace o domácím i světovém dění by se podávaly bez komentářů, aby místo vnucovaného úsudku si každý mohl tvořit neovlivněný usudek vlastní. Články ideové by byly dovoleny, pokud by nebyly uplatňovány apodikticky či jako zjevené dogma, nýbrž jako poctivá snaha o vysvětlení a poučení, či jako námet k diskusi. Odpůrcům názoru a to jak z řad redaktorů, tak z řad čtenářů by bylo poskytnuto stejné místo podle zásady: budiž slyšena i druhá strana.

5. Politicky by si organizovaly mládež strany podle chuti. Věříme, že návrh je přijatelný nejen všem pol. stranám, nýbrž i Sokolům a Junákům, neboť takto by nový SCM byl syntesou československého i lidského myšlení zároveň, symbiosou pro všechny, demokratickou soutěží, jejíž kvintescenci tak přesně vystihují slova Masarykova: demokracie je diskuse! Kdo odmítne, podá důkaz, že se bojím měřit v čestném boji. Neboť ten, kdo věří, že jeho myšlenka je lepší, má odvahu ji uplatňovat přesvědčováním a nikoli znásilňováním. Svým neomylnivcem zakrývá jen nejistotu. Ale je-li už někdo poctivý, že předem odmítá vše, co se mu nehodí do kramů, pak prosíme jen o jediné: ať zanechá toho pokrytectví, té přetvářky a fěkne otevřeně, k čemu se hlásí. Ať nepředstírá nadstraníckost a neobviňuje z reakcionářství, fašismu a rozbíječství ty, kdož odmítají stádnost.

Čekáme nyní na odpověď. Všechna čestná a samostatně přemýšlející mládež si o ní učiní sama závěry. Jenom ještě znovu přemýšleme: fair play.

JUC. I. Geisler

Pane Máčku,

když jsem ve 47. čísle Dnešku napsal několik přímých otázek Vašemu časopisu, zdůraznil jsem, že očekávám Vaši odpověď na stránkách Mladé fronty. Vaše vrchní velení s tím však asi nesouhlasilo, a tak došlo k tomu paradoxu, že redaktor denního listu, který má k dispozici nejméně šestkrát tolik papíru, musí psát do skromného týdeníku, aby mohl vyslovit svůj názor. S obsahem Vašeho dopisu nebudu polemizovat a nebudu odpovídat na jeho osobní zaměření (moje jméno se v něm vyskytlo neméně než patnáctkrát), dovoluji mi však konstatovat toto: T. G. Masaryk věděl, proč definuje demokracii jako diskusi, a prezident Beneš nedoplnil tuto zásadu jen ze vzduchu dodatkem, že demokracie je také vzájemná kontrola. Jelikož Mladá fronta zatím nepřipouští ani diskusi, ani kontrolu, je jasné, že Mladá fronta není demokratická. A že nepřipouští ani diskusi o mládeži, to je od ní — časopisu jednotné mládeže s mezinárodními úspěchy, jak píšete — nejen nedemokratické, ale také trestuhodné. Jste-li jiného názoru, dokažte to tím, že podobnou debatu připustíte ve svém listě, a pak rádo dnešní svůj úsudek změním. Zatím je Váš pokus o diskusi o mládeži, s nímž jste vyrukovali minulý týden, stejně jednostranný jako celý Váš dopis.

S pozdravem

Jiří Jeř

Vážený pane redaktore,

jako bývalý funkcionář SCM a jako příslušník politické strany, jejíž stanovisko vůči SCM je zamítavé, chtěl bych do celé diskuse přispět také několika úvahami.

Svaz české mládeže chce vychovávat k vzájemné solidaritě a k politické objektivitě — t. j. chce dát mládeži možnost objektivního a nestranného posuzování a charakterisování veřejných událostí. Je to důležitý bod programu, jenž by byl všemi politickými stranami jistě s radostí uvítán, ovšem, kdyby byl splněn. V tomto bodě svého programu Svaz české mládeže zklamal. A byla to především většina odpovědných představitelů SCM, kteří zklamali na celé čáře. A nepomůže žádné dohazování toho neb onoho. Za bernou minci musíme brát smýšlení větší části naší mládeže, která se po vlastních špatných zkušenostech odvrátila od SCM. A zároveň nepomůže matení pojmů, že se tak stalo na zárok některých našich politických činitelů. Mládež sama o sobě podle svých vlastních zkušeností se počala ke Svazu české mládeže chovat odmítavě. K čemuž jistě nemalou měrou přispěly různé — a bohužel často — výstřelky stranicko-politicky exponovaných funkcionářů SCM, kteří zapomněli, co hlásá jejich oficiální program, a pod vlivem svého stranického fanatismu způsobovali ve SCM situaci, pro nadstraníckou organizaci nevhodné.

Podle svých osobních zkušeností se snažím nyní zde — v omezených ovšem možnostech — vypsat své vlastní názory na SCM. Jsem dalek toho, abych zaujal úlohu na SCM. Naopak velmi rád zde potvrzují všestranné zásluhy SCM. Stačí vzpomenouti na miliony pracovních hodin, odpracovaných členy SCM na žních a na pomocných pracích vůbec. Tyto zásluhy zde jsou a bylo by nečestné je zamazávat. Vedle toho se podivují, nač je to obsáhla diskuse o »Mladé frontě«. Nač to dokazování stranickosti »Mladé fronty«. MF píše tak, jak uvažují její redaktoři a dopisovatelé. Její zaměření je nad slunce jasné, a je proto zbytečné o něm diskutovat. O nějakém svěřování redaktorských míst v MF — jak to navrhoval kolega Jeř — se přece nedá mluvit. Vydavatelem a provozovatelem »Mladé fronty« je SCM. Je proto samozřejmé, že zaměstnanci MF musí být Svazem české mládeže schválení a dosazení a zároveň ÚVSCM kontrolování. Za stávající situace není proto ani myslitelné, aby byl mezi redaktoři MF dosazován někdo »jinostranícký«.

Uvádějí-li pan red. Máček, že se má p. Jeř informovat v sekretariátu své strany o politickém zastoupení v redakci MF, je to příliš naivní. Nikdo se totiž nemusí informovat o politické příslušnosti redaktorů »Mladé fronty« a postačí mu, když si ji přečte.

Jak jsem už poznamenal, situace je dána, a je zbytečné něco obhajovat. Za měřítko musí sloužit nezměnitelná a nezfalšovaná skutečnost, a právě v situaci SCM je skutečnost jasná.

Organisace pod jménem »SCM« existuje a nikdo jí v této existenci nemůže bránit. Je však klamáním veřejnosti, jestli tato organisace vystupuje jménem veškeré české mládeže. V tomto ohledu musí přiznat každý zvlášť představitelům SCM výbornou známku, neboť co se týče neoprávněné reprezentace české mládeže si počínají opravdu aktivně. Je nejvyšší čas, by byl tento zjev vyřešen dříve, nežli se stane naší veřejnou ostudou. Správně bylo poznamenáno v jednom dopisu, že SCM je »rozbiječtem jednoty mládeže«. Skutečnost je taková, že Svaz české mládeže, aniž je si toho snad vědom, brání vlastně konkrétnímu dorozumění české mládeže.

Podle mého názoru musí komunisté ve SCM nejdříve odstranit vliv svého »světového názoru« a uvědomit si, že organisace jednotné české mládeže musí být organisací opravdu veškeré české mládeže. Musí si uvědomit — přes silně zakořeněný pojem »amospasitelnosti vlastního názoru« — že někdo jiný může mít odlišný názor. Přes to, že to mají jako členové SCM ve svém programu, musí si oni sami a na prvním místě uvědomit nutnost solidarity k názorům svého bližního. Mohly-li se naše politické strany shodnout v Národní frontě, tím více se musíme dohodnout my jako mládež.

Bratrství se však nesmí nosit jako firma, ale musí být podporováno opravdu bratrským cítěním. Kritické sebepoznání bude nejlepším lékem.

Váš

Milan Vojtek

Vážený pane redaktore,

i my v pohraničí s velkým zájmem sledujeme diskusi kolem české mládeže, hledání i tápání, hlasy pro SCM i proti. Jsem starým veřejným pracovníkem a již 26 roků svého života věnuji práci ve prospěch mládeže. V otázce mladých jedno je jisté, že tito se chtějí vyvarovat chyb starých — přepolitování života. Politika leze mladým z krku a politické strany nemají naději na získání příliš silných kádrů mladých přívrženců. Mladí své tvořivé síly uplatní asi jinde.

Já na příklad věřím, že svět jednou bude spasen junáckou myšlenkou, protože skautská myšlenka jest mezinárodní a stojí na křesťanských zásadách. Skauting jako lavina zaplavil celý svět a vyhraje to i u nás, neboť není postaven na písku. Junáci hluboce a neochvějně věří v člověka a ve vítězství dobra nad zlem. Proto také semínka dobra, poctivosti a slušnosti, která junáci vedoucí v mysle svých svěřenců kladou, se neztratí, a budoucnost z nich musí mít užitek. Junácké iluze se stále více a více objevují na klopách kabátů dospělých mužů a žen; avšak i život těchto lidí se podstatně liší od ostatního průměru. Rovněž si vážím sokolské myšlenky, poněvadž i ona neupadne v zapomnění, a pomůže nám tvořit nového člověka. Příští léta vývoje mládeže se budou ubírat dvěma směry: sokolským a junáckým, které se jednoručně — evoluci — nikoliv zákonem, spojí v jedinou ideální organisaci, o které nyní sníme. Oba směry jsou našemu národu a státu prospěšny, a mají dosti místa pro zdárný rozvoj. Vzory totalitních organisací, mohutné a kompaktní, vyžadující obrovské sítě sekretariátů, organisace slučující členy bez výběru a bez vnitřního rozhodnutí se přezijí. Casem se všechno vykvásí. Nabubřelým heslům přestanou mladí věřit, nafouknuté bubliny splasknou a až historikové budou zhodnocovati naši dobu, klady a světla uvidí jinde, než mnohý z nich by rád viděl. Dnes naši mládež musí jít o jedno, aby v tomto boji dobra se zlem, na cestě do nového života, čestně obstála. Možná, že nás také jednou překvapí i ta neorganisovaná část mládeže (celkem čtyři pětiny), která se nikam nehlásí. Snad na to hlášení nemá čas, snad se důkladně připravuje na poctivý a čestný život. Já věřím, že příští mládež bude krásu a hloubku života hledati jinde. Zanechá farizejského přísluhování, slavností a manifestací, vrátí se do přírody, na hřiště, bude více číst, vzdělávat se a věnovat umění. Naučí se také myslet, rozeznávat dobro od zla, pravdu od lži, přetvářku a pokrytectví. Mládež prošlá junáckou a sokolskou školou bude také lépe a více pracovat a otvírat nové výhledy do světa. A tato mládež se již nikdy nedá opít slovy a frázemi. Teprve takto vychované mládeži se podaří odstranit nebezpečí váleka.

A ještě bych Vám, pane redaktore, rád vysvětlil, proč věřím v junáctví. Junák je organisací chudou, bez sekretářů a velkých deníků. V chudobě se narodil, z ní vyrůstal a chudoba je zároveň také jeho předností a velkým bohatstvím. Chudoba je hybnou pákou celého junáckého dění. Bohaté organisace zpodobí a přestávají myslet a rozvíjet se, a nežijí tak intenzivně, jako chudé. Junácká chudoba jest odjakživa proslulá a trvá i v nových poměrech. Junácké oddíly na venkově a i v tom »bohatém« pohraničí zápasi o svou holou existenci a jsou chudobkami mezi ostatními spolky a organisacemi. Junáci a skautky nežijí v palácích, a přece jejich život je tak bohatý. Pomáhají všude a zadarmo. Mezi touto mládeží je také největší hlad po poznání, neboť oni mají také největší počet časopisů, — pokud ovšem oddílově ručně psané anebo hektografované časopisy lze tak nazývat. Třetí sta tisíc jich jde za Masarykem a Benešem a po skončení junácké dvouletky, až přibudou dva další ročníky absolventů lesních vůdcovských škol, jich půjde ještě více.

A proto, kdo hledá záchranu pro naši mládež — ovšem tu nelychovanou a nemyslíci, ať se podrobněji seznámí se zásadami junáctví vybudovaném na světovém bratrství hochů a děvčat.

V úctě oddaný Váš

Jaroslav Kerner

Vážený pane redaktore,

dovolte mi, prosím, abych směl přidat něco k diskusi o SČM, a částečně také odpověděl na dopis V. Sobka, který si vzal na mušku můj příspěvek v »Dnešku«.

Byly vytknuty vedení SČM a MF tyto dvě hrubé chyby: stranickost a nedostatek programu v oboru mravní výchovy. Je snad jasné, že tyto důvody nám bránily a brání ve spolupráci. Případy stranického postupu MF byly vyjmenovány, ale stranickost je také v tom, o čem se nepíše, zamílčí. Chceme, aby bylo uslováno o toleranci ve věcech přesvědčení náboženského. Dále: uvědomme si, že jsme vždy vítězili ne mocí, ale kvalitou, duchem, věděním. Náš požadavek intenzivnějšího zaměření k tomuto cíli plyne z národní tradice, byl a je zdůrazňován našimi nejlepšími lidmi a kdo na něm nestaví, neslouží státu. Bylo-li na tomto poli něco vykonáno, pak je ku podivu mlčení a nemístná skromnost MF, která nikdy neopomine se pochlubit tím, co je hodno chvály.

Chybovat je lidské, setrvávat však v chybách je špatné. Tato tvrdost nám však vnučuje otázku, zdali je ve vedení SČM a MF vůbec dobrá vůle tyto chyby v zájmu státu a mládeže odstranit. Je pravda, že bez SČM nelze vybudovat jednotnou organizaci, ale nejde to také bez té většiny mládeže, která ve Svazu buď není organizována, nebo dříve či později vystoupila.

Jesté otázku druhé strany: je čistě osobní věc pro SČM důvodem k odmítnutí kritiky či připomínky? Je možno považovat kritiku za pozitivní příspěvek? Je mi líto, že nejsem básníkem, spisovatelem či žurnalistou, abych své myšlenky oblekl do čitelných slov a mohl přímo působit. Je mi líto, že nemám schopnosti ani chuť k získávání posic v SČM. Jsem chemik a mohu si nanajevy připravit dynamit. Použil jsem však mírnějšího prostředku, jak připomenout »přislušným činitelům« kde vidím chybu a nelíbí se mi, jakým nakvašeným či zase netečným (v MF) způsobem je přijímána kritika či »hlas lidu právě Svazem. Naše námítky ještě nebyly věcně vyvráceny. Musím znovu opakovat, že nevidíme snahu po nápravě. Ta »vilka se zahrádkou« potřebuje lepší plán a solidnější základy. Jde o zásadní věci a snažíme se o dohodu. Proto buďte věcní, ne osobní!

S úctou Váš

J. H o s p o d k a
poslušač techniky

Pane Mačku, redaktore Mladé fronty!

Konečně se Mladá fronta odvážíla zúčastnit se naší debaty o nutnosti svobodného tisku mládeže a Vám se dostalo toho nemilého pověření, abyste odpověděl na otázku kol. Ješe z č. 47. Pociťil jste, jak je někdy obtížné sestavit věcnou odpověď, a vězte, že jsme očekávali předem tento Váš nezdar. Je dnes totiž častým zvykem v polemikách, že strana, která je zahánána do úzkých, místo odpovědi slepí co největší kupu slovní věteše. A tak spokojíme se prozatím s tím, že si veřejnost přečte otázky a Vaše rádooby odpovědi a informuje se, která to strana bezmocně tápe a hledá, jak uniknout z pro ni nepřijemného ovzduší svobodné diskuse. Předesílám, že mé osobě nebudete moci předhazovat, že k Vám hovořím jako příslušník protivné strany, neboť jsem jeden z těch indiferentů, jejichž počet sám odhadujete až na 75% celé naší mládeže.

A nyní se podívejte s námi na Vaše úhybové akce, které dostal od Vás kol. Ješe místo řádných odpovědí na své 4 body:

Prvá otázka: Stojí Mladá fronta o to, aby na jejich stránkách vycházely takové články, které by osvětlovaly otázku mládeže z jiného než marxistického hlediska? Vaše úhybová akce: »Tato otázka není ani otevřená, ani přesná(?). Byl bychom skutečně krátkozrací, kdybychom neviděli, že se děláte nechápavým. — Je Mladá fronta, jediný deník mládeže, ochotna převzít tuto svobodnou debatu mladých o mládeži do svého listu? — Zde již bude pro nějakou úhybovou akci věru těžký terén, zejména když dále píšete, že Mladá fronta otiskne všechny články s výjimkou těch, které jsou proti jednotné organizaci mládeže a proti jejím zásadám, oprávcím se o vládní program. S hrůzou snad pozorujete, že všichni v Dnešku debatující se vyslovují pro jednotnou organizaci mládeže, o košickém vládním programu ani nemluví. Tak odpovězte jasné a věcně!

Druhá otázka: Může se Mladá fronta zaručit, že takové články nebude politicky censurovat? Vaše odpověď žádná, rovněž úhybová akce žádná. V tomto případě nešlo totiž již kam uhnout. Mladá fronta se nechce zřejmě vyjádřit, i když jinak je pro svobodu a nezávislost tisku. Prozatím však pro jistotu politicky články censurovala a vydala o tom skrze svého redaktora i písemné potvrzení. Na neštěstí je to zrovna kol. Ješe, který má takové v ruce. A opakujeme svoji otázku do budoucna: — Tak co, Mladá fronta, budeš politicky censurovat i nadále, t. j. zítra, pozítří, atd.? — Při tom ovšem nechcete tvrdit, že jste si troufali censurovat politicky články některých osobností našeho veřejného života! Tak odpověz, a věcně!

Třetí otázka: Je ochotna Mladá fronta svěriti aspoň polovinu politických a zejména vnitropolitických prací v redakci nemarxistickým redaktorům, které by ovšem musila nejdříve přijmouti? — Vaše jakoby odpověď: »Naším výlučným kriteriem není marxismus a nehodíme ji učinit ani nemarxismus«. S Vaší větou souhlasíme, neboť leckterý marxista by vskutku neobstál ve zkoušce z marxismu. Kol. Ješe nechtěl však nějakou větu, ale odpověď, zda Mladá fronta přijme polovinu nemarxisticky píšících redaktorů. Tak prosím, odpovězte, a věcně!

Čtvrtá otázka: Je ochotna Mladá fronta spolupracovat s tiskovým odborem SVS a publikovat jeho zprávy bez předběžné úpravy, prováděné jejím »vysokoškolským« expertem, který není studentským pracovníkem, ba ani studentem? Vy na to: »Spolupracovat chceme, ale úkolem SVS bude jen, aby nám dával k dispozici informace a zprávy.« Tedy opět ani jediné slovo ujištění o tom, že nebudete zprávy upravovat po stránce věcné, t. j. censurovat; dále ani slovo přiznání, že Váš vysokoškolský referent není a nemůže být odborníkem, neboť není ani studentem. Toto pro Vás nepřijemné konstatování nazýváte hrubou invektivou, čímž byste rád chtěl tuto skutečnost popřít. Marně, pane Mačku, se o to pokoušíte, neboť máme i tentokrát pravdu a Vy to víte, že máme pravdu. Snad Vám ale zůstalo zatajeno, že si je vedení Vaší redakce vědomo tohoto svého velmi slabého bodu a nabízí místo vysokoškolského referenta dokonce kol. Ješovi samotnému.

Jak vidíte, všechny otázky zůstávají nezapovězeny. Je však však v redakci Mladé fronty několik desítek redaktorů, tedy ať se pokusí opět někdo druhý o odpověď, necht on má tu smůlu, že bude pověřen. Nezůstaňte však mlčeti, neboť žádná odpověď je také odpověď. Nezbyvalo by pak totiž nic jiného, než abychom se domnívali, že na všechny otázky odpovídáte slůvkem NE! A žádáme Vás po druhé: Odpovězte v Mladé frontě! Čekáme. — Ať žije Karel Havlíček Borovský, pane Máčku.

Libor Br om

Boj o čtyři miliardy

Vážená redakce!

Naším tiskem proběhlo poslední dobou mnoho zpráv o bytí a nebytí největšího soukromého majetku v naší republice, o schwarzenberském panství. Až na nepatrné výjimky stávi se většina pisatelů pro převod celého majetku do vlastnictví země České. Snad by veřejnost zajímalo stanovisko jednoho z řad mladších lesních zaměstnanců.

My, kteří jsme byli přijati do služeb za války, neznáme z valné většiny majitele Dr. A. Schwarzenberga. Přilili jsme na majetek, který byl v rukou Němců. Musíme se přiznat, že nemáme tak hluboký, tradiční podložený vztah k celému majetku jako ti, kteří slouží léta, nebo ti, jejichž otec, děd i praděd sloužili generacím schwarzenberského rodu. Proto snad mohu napsat tyto řádky neovlivňován jakýmkoliv jinými city. Taktéž žádnému z nás nebylo propůjčeno tak vysoké místo, že by ze sobeckých zájmů hájil t. zv. »teplé místočko«. Jsme mladí zaměstnanci, dorost, z kterého budou vybráni ti nejlepší, aby jednou zastávali vedoucí místa. A přes to vše stojíme věrně po boku těch, kteří pamatují mnohem více než my, při těch, kteří sloužili třeba na Modravě nebo jinde. Z čeho pramení ten smysl pro věrnost podniku? Víme sice, že při dnešním nedostatku odborných sil se neztratíme, ale všichni jsme zajedno, že tak dobře by se nám už asi nikde nespošlo. Z našich řad nebyl snad jediný, který neodolal svodim revoluční konjunktuře v pohraničí. Nikdo se nedal zlákat zlepšením finanční situace, ale zůstal věrný svému podniku, a slouží v zapadlých myslivnách nebo v hájovně vyhlášené Šumavě, oddílnout od veškerého kulturního života, po kterém se mladému člověku často zasteskne... Mladý člověk se snadno nadchne něčím novým, zvláště když jest to i podle jeho zdání lepší.

A přece jsme neopustili podnik, který nám dává živobytí. Proč? Odpověď je snadná. Jsme spokojeni, dobře se nám pracuje a máme snahu pracovat tak, aby z toho měl užitek podnik, který nás zaměstnává a tím i celý národ. Jsme jako jedna rodina. Je mezi námi teplý, kamarádský poměr. Všichni chceme dokázat, že máme snahu být vzornými zaměstnanci. Většina z nás jest alespoň částečně obeznána s různými lesními oblastmi našeho majetku. A že tento kamarádský poměr nezmizí ani po čase, kdy některí z nás svou plní a schopností dostanou se na vedoucí místa, o tom není pochyb. Proč by se měl rozpadnout majetek, na kterém pracuje kolektiv, mající tak vřelý vztah k celému podniku? Proč by se mělo trhat to, co bylo vybudováno našimi předchůdci, kteří měli tytéž snahy, jako máme my, a plní a svědomitostí dokázali vytvořit tak dokonale harmonující a výborně prosperující celek? Proč naši generaci by měla být odepřena možnost dokázat, že i my umíme pracovat? Snad někdo podotkne — můžeš to dokázat i jinde —. Ale každý soudný člověk pochopí, jak jinak se pracuje, když víme, čeho se můžeme dopracovat. Každý mladý člověk žije pro budoucnost, chce si svou práci tuto zajistit. A toto zajištění mu může poskytnout takový podnik, jako je nedělený, nekouskovaný schwarzenberský majetek, ať již v jakékoli právní a majetkové formě. Je přáním nás všech, abychom mohli pracovat a tím vytvářet hodnoty, které náš stát tolik potřebuje. Slibujeme, že se svou prací přičiníme, aby země Česká, která má majetek převzít, převzala i kádr dobrých pracovníků, kteří se vynasnaží získat naší vlasti ty největší hospodářské hodnoty.

Ing. A ch s

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Karel Toman:

S KRÍŽKEM PO FUNUSE

Fráňovi Štrámkovi

*Sumějí stejně osiky,
jak šumívaly kdysi,
kamení, srdce a oblaka
dál kmitné jiskry kráší.*

*V úsměvný podzim padá třpyt
nejkrásnějšího léta —
co možno na země ještě chťít,
básníku mladého světa?*

*Do rozjímavé samoty,
daleko pletich a hluku,
druh dávný pozdrav Ti pošláš
a bratrsky tiskne Ti ruku.*

Ze sbírky Rostlo stranou

NOVÉ KNIHY

Neznámé básně Karla Tomana jako vzpomínku ke dni sedmdesátých narozenin národního umělce vydalo nakladatelství Fr. Borový za redakce B. Nováka v knize »Rostlo stranou« (27 Kčs). Je to útlý soubor Tomanových veršů, jež vznikaly na okraji vlastního díla básnického v letech 1903—1945 a jež přísně ne-

Hádky by netrvaly dlouho, kdyby vina byla jen na jedné straně.

La Rochefoucauld.

smlouvavý autokritik nepojal do definitivního souboru svých »Básní«. Nejzávažnější z nich jsou verše, tvořící nepathetický, ale tím výraznější lyrický komentář osudových dnů mezi podzimem 1938 a květnem 1945. Spolu se souborným dílem »Básně« (90 Kčs) tvoří kniha »Rostlo stranou« zajímavý celek, podávající úplný a dokonale obraz Tomanovy poesie. Opravdu stranou zůstala jenom zavržená prvotina básníkova, »Pohádky krve«, které vyšly tamtéž o sobě v dřív. vyd. z jednotlivých sbírek a budou časem hledanou bibliofilii, bude-li dbát nakladatelství příkazu básníkova.

Přetlášeno z Práva lidu.

Válka na Východě. »Thunder out of China« je název knihy Theodor H. Whitea a Annalee Jacoby, vydaná u William Sloane Ass., New York. Autoři líčí zde historii války ve Východní Asii, které byli očitémi svědky. Tvrdí, že byl v první řadě bojem národů o osvobo-

zení od hladu proti feudálním silám, snažícím se zachovat status quo. Zabývají se podrobně vnitřním problémem Číny, který nazývají »Cang Kaiškovou tragedií«, poněvadž prý mu byli komunisté větším nepřítelem, než Japonci. Cang Kaišek podle názoru autorů nepochopil volání lidu po spravedlivějším řádu a snažil se o zachování polofeudálního systému. V závěru knihy navrhuje vlastní řešení »výcho-doašijského problému«. K. i.

KNIHY REDAKCI DOŠLE

Blanka Blanická: Pohádky na dobrou noc. Ve svých knihách pro mládež za redakce dr. Bret. Mencáka vydalo nakl. J. Otto. Barevné ilustrace provedl na zinek ak. malíř Vlad. Kovařík. Stran 173, váz. 180 Kčs.

Miroslav Lorenc: Autor píše knihu. Příručka pro odborné spisovatele. Obálka Fr. Mašek. Nakl. Práce. Knižnice škol práce ÚRO. Stran 187, 60 Kčs.

Romain Gary: Evropská výchova. Z francouzského originálu Education européenne přeložil Frant. Hejtman. Obálka Kamil Lhoták. Knižnice Příboj, Fidi Václav Běhounek. Nakl. Práce. Stran 186, brož. 65 Kčs, váz. 95 Kčs.

Jiří Neústupný: Právek lidstva. Obálku navrhl Boris Hanš. 44 stran obrázkových příloh na křídle a 303 obrázky v textu. Nakl. Orbis. Stran 578. Cena brož. 180 Kčs.

Karel Hoch: Pangermanismus. — Obálku navrhla Vilma Lesková. Nakl. Orbis. Stran 283. Cena brož. 95 Kčs.

Anatole France: Zločin Silvestra Bonnarda. Nakl. Transcius v Lipt. Sv. Mikuláš. Stran 186. Cena brož. 60 Kčs, vaz. 85 Kčs.

Ján Hrušovský: Starý Martin. Črty a spomienky. — Nakl. Bibliotéka v Bratislave. Stran 308.

Dr. B. Ečer: Norimberský soud. Obálku navrhl Josef Ficenec. 16 stran příloh na křídle. Stran 380. Cena brož. 105 Kčs.

Čestmír Loukotka: Vývoj písma. Obálku navrhl Boris Hanš. Nakl. Orbis. Stran 226. Cena brož. 130 Kčs.

Jan de Hartog:

HOLANDSKÁ SLÁVA

Opuštěná loď na širém moři: s bezvadným lanovím, a s nedotčeným nákladem. Mužstvo jávalo, protože to bylo skutečné terno. Rang dal The Rising Hope přivázat k Moife; spustily se plachty, stěžnové rámy rovněž, čtyři z Rangových Čiňanů zůstali na její palubě, a s nimi dokonce i Rangův kormidelník. Na zpáteční cestě z plachetnice plul Rang podél ní kolem Furie, ale protože vlnobití zatím zesílilo a od obzoru se rozpoutal vítr, neodvážil se nahoru na palubu. Zařval na Jana s tancující šalupy: »Lidská noha není na palubě, jen dvě mrtvoly v úplném rozkladu, nerozpoznatelné, a zato krysy tam mají pře. Ale náklad je neporušený, je to bohatý úlovek.« Když odpul, vrchní lodník Janus přišel k Janovi protestovat, také jménem plavčíků, že na palubu cizí lodí byli vyloučeni dosazení jen Rangovi muži z Kali Mas; muži měli strach, aby se jim potom neupel jejich podíl na kořisti. Ale Jan ho uklidnil tvrzením, že Rang takový není; a když se Flip chtěl stůjce státi zalet podívat na pla-

chetníci, ano, aspoň jen podívat, Jan mu to zakázal, odvodňuje tento zákaz tím, že by to vypadalo jako nedůvěra k Rangovi.

V noci se rozpoutal vítr. A když se rozbřeskl den, nadávalo se a klelo na zadní palubě: ukořistěná plachetnice totiž byla ta tam, pouze Moira plula ve vleku, vysoká a hnědá, na vysokých vlnách. Kam se poděla The Rising Hope? Ti lumpové s ní upláchli! Rang zuřivě signalisoval. Pravděpodobně Čiňané násilím donutili kormidelníka k útekú — ale kapitán Rang se těšil, jakmile zacilují nějakou válečnou loď, že s její pomocí ty loupežníky doběhne a zakrotí jim krk. Vrchní lodník Janus a Flip byli silně rozhořčeni. Tvrdili, kdyby jim byl kapitán dovolil, aby se odebrali na plachetnici, že by to určité nebylo takhle dopadlo; však nebyli marně přesvědčeni od samého počátku, že mužstvu z Kali Mas není radno důvěřovat.

Všichni měli vztek na Kali Mas; dobře, že byla daleko, jinak by tam byli určitě poslali pár broků. Prozatím museli nepřátelskou zášť v sobě tlučat a těšit se na nejbližší příležitost k odvětu na níž měli

ještě dobrých dvacet tlustých dní času. Ale přece jen se jim dostalo příležitosti k tomu, aby jí projevili alespoň své hluboké pohrdání. Když Rang totiž za dva dny poté zasignalisoval zprávu, že jeho kuchař v noci zemřel, a požádal o dobrovolného náhradníka z posádky Furie, byl Jan nucen odpovědět: »Žádný kuchař k dispozici, protože se nikdo nepřihlásil.« Všichni se sešli do hloučku před velitelským můstkem a hubovali, kleli a vyhrožovali se zatfátými pěstmi směrem ke Kali Mas. Kuchař Blekemolen vzkřikl: »To byste chtěli, vy podvodníci! Ukradli jste nám kořist, a teď byste nás chtěli obrátit ještě i o kuchaře!« Jan je nemohl přivést k rozumu, přestože jim vykládal, že mužstvo na Kali Mas jistě nemá nejmenší vinu na tom, co se stalo, a kromě toho, že Rangovi lidé teď musejí dělat práci ještě i za těch pět desertérů a za kormidelníka.

Příštího dne Rang opět signalisoval o lidi; zemřeli mu totiž další dva lidi, topič a světlonos, a zrůdný černý zápal plic, navlas stejnou nemoc, na jakou umřel kuchař... příšerný kašel, dušení a pak náhlá smrt, mrtvola samý černý před příšerným na pohled Dob-

rovolníci se nehlásili, ale Hannes prohlásil, že půjde, přijede-li z Kali Mas pro něho šalupa a dostane-li za práci na cizí palubě ještě zvláštní plat. Mám by už byl skočil do kobilavé lodky pod lodním bokem, když vtom z čista jasna jeden z veslařů dostal záchvat příšerného kašle; kašlal s rukama přitisknutýma k hrdu, začal se dusit, chropět a pojednou se s výkřikem skácel; byl mrtev. Hannes měl dost na tomto pohledu, a za něho se nepřihlásil nikdo jiný. Šalupa, na níž bylo o jednoho veslaře méně, se pak vrátila s nepořízenou k lodi.

Na palubě Furie bylo hrobové ticho. První se ujal slova Bout. Všem ostatním se ulevilo. Pozoroval případ okénkem v podpalubí, a když byla šalupa zase na cestě ke Kali Mas, odebral se na můstek. »Slyšel-li jsem dobře, tedy řekl, že to je zápal plic?« zeptal se Jana s úsměvem, který nebyl právě přívětivý a platil těm na Kali Mas. »Ano,« řekl Jan. »A co proti tomu namítáš?« »Nic,« řekl Bout. »U nás doma tomu totiž říkájí mor.«

Vyňato ze stejnojmenné knihy holandského spisovatele, která v ne-

SVĚTOVÉ ROZHLEDY.

administrace. Praha II, Na Florenci 13.
Přináší: Přehledy nejvýznamnějších událostí v mezinárodní politice.
Píší: Kl. Gottwald, J. Masaryk, H. Wallace a i. politické kapacitv.

VÝZNAMNÁ NOVINKA V ODBORNÉ LITERATUŘE

Karel Engliš:

MALÁ FINANČNÍ VĚDA

II. vydání populární knihy, která seznamuje i národohospodářské laiky se zásadami státního hospodářství a s naukou o daních. 328 str., brož. 90 Kčs. váz. 115 Kčs.
Dodá každý knihkupec. Nakladatelství Fr. Borový.

Posdrav jara...

BÖNBÖNY

KaKa

PRO MĚ ZDRAVÍ:
Ne co sousedka,
ale co lékař radí!

Ze Slaného
sladké!

LUKA

TOVÁRNA VE SLANÉM
Desserty - čokoláda - cukrovinky

Co se Vám dnes líbí,
můžete již zítra mít. Na
žádaný odstín Vám pře-
barví látky neb žaty
barvy Brauns.

Brauns

dokonalé barvení doma

tvorba

Chcete znát přípravu
vanou ústavu ČSR?

Přečtete si 12. číslo Tvorby,
kde naleznete články od osob
neopovolanější — referenta ústav-
ního výboru

Univ. prof. Dr. V. Procházka:

O NOVOU ÚSTAVU ČSR

Kromě toho Tvorba konfrontuje:

Jednání v Moskvě -

Trumanův

neočekávaný
projev o Řecku

OBSAH DNEŠKA Č. 51-52: Dr FRANTIŠEK KAFKA: Svoboda a kázeň. — HA GE: Zapomínáme, či jsme nasáklí? — EDMOND KONRÁD: Zápas s andělem. — Dr ROSTISLAV KOCOUREK: Několik Němců. — Inž. STANISLAV KUDRNOVSKÝ: O modernisaci našich drah. — Kolem varnsborfského případu. — Reprezentace. — Zlý šept... — Časy se nemění, ale lidé ano. — Země, jež bojovaly... — Věk kamenný a atomický. — Méně fetišismu by neškodilo. — Česká Kamenice. — NOUZ — SČM — SČM s druhé strany — Lístárna redakce.

Dnesek

řídí Ferd. Peroutka

VYDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

VYCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 9

Telefon číslo 390-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 3.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 25. — Odpovědný redaktor Ed. Va-